

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Ohjatusta toiminnasta takaisin vapaaseen leikkiin

Majanrakennus nuorisotyön metodina

Jan-Mikael Hakomäki

Aiko 210 op

10/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jan-Mikael Hakomäki	Sivumäärä 44 ja 11 liitesivua
Työn nimi Ohjatusta toiminnasta takaisin vapaaseen leikkiin Majanrakennus nuorisotyön metodina	
Ohjaava opettaja Jussi Muittari	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Tornion kaupunki, Nuorisotoimi	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö käsittelee majanrakentamista nuorisotyön muotona. Tilaajana toimii Tornion kaupungin nuorisotoimi ja opinnäytetyötä on tarkoitus hyödyntää Tornion nuorisotoiminnassa. Tutkimuskysymyksenä etsitään vastauksia sille mitä majanrakentaminen on. Teoriaa pyritään ammentamaan englantilaisesta leikkityöstä, seikkailuleikkikenttä ja romuleikkikenttä – liikehinnästä, ja aivotutkimuksesta. Tutkimusmenetelmänä käytetään majanrakennustyöpajojen apuohjaajien haastatteluja, tekijän omaa pohdintaa ja dokumentaatiota.</p> <p>Majanrakentamisen ohjausmenetelmänä pohditaan ohjatun ja vapaan leikin suhdetta, joka on yksi tärkeimmistä kysymyksistä englantilaisessa leikkityössä ja seikkailuleikkikenttien työntekijöiden keskuudessa. Aivotutkimuksessa on myös todettu että lasten leikkiminen vertaistensa kanssa on monimutkaisemman aivorakenteen kehitystä lisäävää. Ohjatun leikkitoiminnan vaikutus lasten aivojen kehitykselle on ristiriitaista, koska toisaalta ohjattu leikkitoiminta kehittää aivojen järjestelmällistä ja loogista aivo-kuorta, mutta aivorungon luova ja aktivoiva vaikutus ei toteudu. Opinnäytetyön tekijä päätyykin esittämään majanrakennustoiminnassa ensikäden rakennuskokemusten ohjaamista, jonka jälkeen vapaan rakennustoiminnan tulisi alkaa ja ohjaaja vetäytyy lähinnä taustalle turvallisuuden ja leikin sujumisen tarkkailijaksi.</p> <p>Majanrakennusta ehdotetaan nuorisotyössä ryhmäyttämisen työkaluksi, oheistoiminnaksi leireille ja yhteiskunnallisena roolileikin osana. Mahdottomana mahdollisuutena opinnäytetyössä ehdotetaan Tornioon rakennettavaksi Skandinavian niemimaan ensimmäistä seikkailuleikkikenttää. Seikkailuleikkikentän yhteyteen tekijä ehdottaa kansainvälistä opiskelija- ja opettajavaihtoa englannin leikkityötä opettavien oppilaitosten kanssa. Englantilaisen leikkityö tarjoaisi uusia tapoja ohjata nuoriso- ja varhaisnuorisotyössä, joka tähän asti on tarjonnut ohjattua leikkitoimintaa ja toimintakokemus menetelmiä.</p>	
Asiasanat Seikkailu, leikkipuisto, majat, leikki, vapaa kasvatus, vapautuminen, tekemällä oppiminen.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jan-Mikael Hakomäki	Number of Pages 44 and 11 appendix
Title From instructed action back to free play - Hutbuilding as a method of youthwork	
Supervisor Jussi Muittari	
Subscriber and/or Mentor Town of Tornio, youth department	
Abstract <p>This thesis deals about hutbuilding as a form of youthwork. Subscriber for this thesis is Town of Tornio's youth department and it is meant to be used as part of Tornio youthwork. As a main question for this research is to seek answers to question what is hutbuilding? Theory is being drawn from english playwork theory, adventure playground and junk playground movement, and from brainresearch. Research method uses interviews of assistance instructors, authors own contemplation and documentation.</p> <p>As a method of instructing hutbuilding, reflects on relation of directed and free play, which is one of the most important questions of english playwork and among the workers of adventure playground. At brainresearch there has also been proven that playing with childrens own peer group increases development of more complex brainstructure. Directed playinstruction's effect on childrens brain is contradictory, because as directed playwork develop brains systematic and logical cortex, but creative and activating brain stem's effect isn't fulfilling it's function. Author of this thesis end's up suggesting instructing first hand experiences of building, which should lead to free building action and instructor should stay as a background supervisor on safety and play.</p> <p>Hutbuilding is suggested as tool for grouping process, as a part program for camps and as a part of societal roleplay. Impossible possibility on thesis is the suggestion of building the first adventure playground in skandinavian subcontinent in Tornio. In connection to adventure playground author suggests international student- and teacher exchange between english institutes which teaches playwork. English playwork would offer new ways of instructing child- and youthwork, which to this day has only offered guided playwork and actionexperience-methods.</p>	
Keywords Adventure, playground, huts, play, free education, emansipation, learn by doing.	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Tutkimuskysymyksen asettelu	6
2.2 Tutkimuksen kohde ja puitteet	7
2.3 Majanrakentamista Suomessa	8
3 TEORIAA	9
3.1 Theory of loose parts	9
3.2 Leikin ympyrä	11
3.3 Riskin rooli leikissä	13
3.4 Ohjattu leikki vastaan vapaa leikki	16
3.5 Aivotutkimuksen huomioita valkeista ja mustista leikeistä	18
4 TYÖN TOTEUTUS	20
4.1 Kivirannan majanrakennus- työpaja	21
4.2 Kaakamon majakylänrakennus- työpaja	25
5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
5.1 Ohjaajien palautteet ja oma reflektio	27
5.2 Majarakentaminen osana nuorisotyötä	31
5.2.1 Majan tyyppi ja rakennuspaikka	31
5.2.2 Vuodenaikojen vaikutus majanrakentamiseen	32
5.2.3 Turvallisuus	33
5.2.4 Materiaalit	34
5.2.5 Majanrakentamista tarinan kanssa	35
5.2.6 Majanrakentamisen syitä	35
5.3 Mahdottomasta mahdollisuus: seikkailuleikkikenttä Tornioon	36
5.3.1 Kustannukset	36
5.3.2 Ylläpitäjä	37
5.3.3 Seikkailuleikkikentän sijainti ja rakenne	38
6 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUKSET	38
LÄHTEET	44
LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Aloitin opinnäytetyöni majanrakennuksesta omakohtaisella halulla rakentaa majoja. Motivaationi ei ollut alussa mitenkään erityisen tarkkaan suunnattua: halusin vain rakentaa majoja ja katsoa miten se soveltuu menetelmänä nuorisotyöhön. Oma menetelmäni alkoi jo peräpohjolan opistolta opittuna ohjattuna toimintana, jossa aikuiset selkeästi ohjaavat lasten majanrakentamista. Syytkin olivat hyvin selvät: tarvittiin turvallisuutta ja hyvin suunniteltua toimintaa, kun kyseessä on kuitenkin työkaluja ja työskentelyä, jossa loukkaantumisen mahdollisuus on tavallista suurempi. Ohjausmenetelmäni esikuvana tuossa vaiheessa oli Helsingissä toimivan lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu Arkin majaleirit ja heidän kirjaoppaansa (Meskanen 2006). Totta kai omat mieltymykseni: John Deweyn ”learning by doing” – tyylinen eetos, vapautuksen pedagogiikkaa (Freire 2005) ja oman anarkistisen kasvukauteni kirjoja ja ajatuksia, vaikuttivat ensimmäiseenkin majarakennustyöpajan pohjavireeseen.

Aluksi kaikki tuntuikin menevän juuri, kuten olin suunnitellut ja lasten rakentamistoiminta oli tyyppillistä ohjattua toimintaa. Jossakin vaiheessa kuitenkin anarkisti/aktivisti menneisyyteni alkoi kummitella mielessäni ja kaivoin naftaliinista vanhan Colin Wardin ”Anarchy in action” (Ward 1996) kirjan ja sieltä luvun ”Play as an Anarchist Parable” - kappaleen. Kirjan kappaleessa puhuttiin tanskalaisesta Emdrup:in leikkikentästä vuodelta 1943, joka oli ensimmäinen julkisesti rakennettu ”romuleikkikenttä” (eng. junk playground) tai niin kuin myöhemmin englannissa kutsuttiin ”seikkailuleikkikenttä” (eng. Adventure playground). Tämä vapaasti muotoutuva ja muuttuva leikkikenttä, jossa rakennettiin (- ja tuhottiin) majoja, aloitti Tanskassa ironisesti natsivallan aikaan. Leikkikentän idea syntyi havainnosta, että monet lapset eivät viihtyneet ns. ortodokseissa tavallisissa leikkikentissä vaan leikkivät mieluummin vaarallisissa paikoissa kuten esimerkiksi rakennustyömailla. Myöhemmin Englannissa sama suuntaus palveli lapsia, jotka leikkivät pommitettujen talojen raunioissa mieluummin kuin pysyvissä, stabiileissa leikkikentissä. Kyse oli siis jostakin paljon syvemmästä kuin vain ohjatusta majojen rakentamisesta, kyse oli majanrakentamisen alkuperäisestä motiivista joka on sama kuin leikkiminen seikkailuleikkikentillä, halusta joka saa lapset toimimaan itse - organisoidusti.

Uusien maailmojen avauduttua minulle, päätin kokeilla majanrakentamista uudemman kerran erilaisella ohjausotteella, jossa lapset itse muodostavat rakentamistoiminnan leikkimisen rytmissä. Sovelsin kummassakin majanrakennus-työpajassani omaa havainnointiani, apuohjaajien palautetta ja apuohjaajille sovellettua kyselyä. Peilasin havaintojani, palautteita englantilaisen leikkiteorioiden ajatuksiin. Kaikki ohjaajat, minä mukaan lukien, pidimme suurimpana eetoksena lapsuutemme muistoja majarakentamisesta ja vapaasta leikistä vertaisryhmämme leikkimuistoissa.

Seikkailuleikkikenttiin tutustumisen kautta tutustuin Englannissa seikkailuleikkikenttä – suuntaukseen ja leikkityön -teorioihin, joissa aikuisten ohjaaminen olikin muuttunut leikkimisen ehdoilla tapahtuvaksi taustalla oloksi, jossa ohjaajan onnistuminen parhaillaan meinasi ohjaajan itsensä tekemistä näkymättömäksi. Englantilainen leikkityö sisälsi havaintoja lasten leikkimisestä ympäristöissä, joissa on paljon liikkuvia osia (Taylor 2008), hallittuja riskejä (Gladwin 2008), ja leikki vihjeitä (Davy 2008). Leikkimisestä ja varsinkin lasten vapaasta leikistä on olemassa paljon teoriaa, johon pääsin omalta osaltani tutustumaan vain pienen raapaisun verran. Kuitenkin tämäkin raapaisu aiheutti sen että jouduin ohjaajana arvioimaan kriittisesti kaikkea sitä ohjattua ohjaustoimintaa, jota itselleni oli aikaisemmin opetettu. Päädyinkin lopulta jonkinlaiseen kompromissiin opitun ohjatun leikkimisen ja vapaan leikin välillä.

Viimeisimpänä havaintonani pidin keskustelua ohjatun leikin köyhyydestä verrattuna vapaaseen leikkimiseen. Varsinkin aivotutkimuksessa Suomessa on jo pitemmän aikaa kiinnitetty huomiota ohjatun leikin rappeuttavasta vaikutuksesta lapsen aivojen kehittymiselle. Mustien leikkien kaaoksen läsnäolo leikeissä ei ole uhka meidän aikuisten järjestyksellemme, vaan se on ehdoton edellytys luovalle ja uutta luovalle ajattelun kehittymiselle (Bergström 1997). Lasten leikeissä on oma logiikkansa ja korkeampi järjestyksensä, jota myös monet leikkিতuntijat yrittävät ymmärtää ja tajuta. Siihen kuuluu esteettömässä ja jopa tuhoavassa leikissä syntyvät korkeammat ja kiihtyneet tilat, joita myös flow – tiloiksi (Csikszentmihalyi 2005) kutsutaan. Mielestäni nämä huomiot tuhoavien ja uutta luovien leikkien kehityksestä lasten ajattelun kehittymiselle ovat myös tärkeitä tulevaisuuden kansalaisten hyveitä, mikäli haluamme luoda eteenpäin menevää ja uudistuvaa yhteiskuntaa staattisen ja pysähtyneen tilalle. Tässä me olemme velkaa lapsille, luodaksemme sellaiset leikin puitteet, jossa tuhoaminen, riskit, uudistaminen on mahdollista.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimuskysymyksen asettelu

Opinnäytetyössäni tutkin majanrakentamisen soveltamista Tornion kaupungin nuorisotoimen toimintoihin. Alun perin ajattelin opinnäytteeni tutkimuskysymyksen olevan lähinnä ohjatulle majanrakentamistoiminnan käytännön järjestelykysymys. Mietin alussa siis lähinnä että miten majanrakentamista paikkoineen, resursseineen, turvallisuus näkökohtineen tulisi järjestää. Nämä kysymykset pyörivät vieläkin opinnäytetyössäni yhtenä osana, mutta ne ovat saaneet väistyä paljon tärkeämmän kysymyksen edessä. Tärkein kysymys on: mitä majanrakennus on? Onko se vain rakentamista vai jotain muutakin.

Majanrakentaminen on monille meille kokemus varhaisesta lapsuudesta, jolloin majoja joko rakennettiin täysin itsenäisesti tai vanhempien kanssa. Kuitenkin monilla liittyy itse rakentamiseen hurjia kokemuksia, jolloin tehtiin jotain uutta. Luotiin omalle kaveriporukalle oma maja, tehtiin piilopaikka, linnoitus. Parasta majanrakentamisessa oli kuitenkin se tunne, kun sai itse suunnitella ja rakentaa majoja. Matti Bergholm(2009, 127) puhuu ”mahdollisuuspilvestä”, joka on luovuuden osa aivoissamme:

On tärkeää ymmärtää, että juuri *leikissä* lapsi pääsee toteuttamaan sisäisiä mahdollisuuspilviä. Leikissä mielikuvituksesta tehdään todellisuutta ja mahdollisuuspilven koko rikkaus heijastetaan ulkoiseen ympäristöön.(Bergholm 2009, 127)

Lapsuuden muisteleminen auttoi minuakin tajuamaan että juuri se leikkimisen, rakentamisen innovatiivinen kokemus ei voi toteutua liian tarkkaan ohjatussa ja järjestelyssä ohjaustilanteessa. Bergholm puhuu kaoottisesta osasta aivoissamme ja tuhoavista leikeistä:

Olen osoittanut , miten kaoottinen voima vaikuttaa lasten aivoissa olevassa limbisessä maailmassa ja että se on kaiken leikin edellytyksenä.

Se johtaa tajunnan korkeisiin tiloihin ja innostukseen, jota lapset ilmentävät esteettömässä leikissään..Eivät vain tuhoavat leikit sekoita järjestystä vaan myös järjestäytyneet leikit, joissa kaaosta on äärimmäisen vähän.(Bergholm 1994, 152)

Majanrakennukseen on siis sisällyttävä esteetön leikki, kuten Matti Bergholm toteaa. Esteettömän leikin mahdollistaminen taas vaatii aivan uudenlaista asennoitumista koko majanrakentamisen järjestämiseen niin ajallisesti kuin myös ohjaajien toimintaan. Lasten ryhmäyttäminen voi vaatia ohjattua toimintaa, jotta ryhmädynamiikka saadaan pelaamaan, mutta se meinaa myös että ohjaamisessa on oltava passiivisia vaiheita, joissa ohjaaja voi irtaantua vetäjän roolista ja alkaa tarkkailijaksi. Juuri tämä on englantilaisen leikkityön olennaista antia: kuinka toimia ohjaajana mahdollistaen turvallisen leikkiympäristön, mutta silti antaen tilaa lasten omille leikeille(jotka tässä tapauksessa liittyvät majanrakentamiseen).

Tietenkin majanrakennusta voi tehdä täysin ohjattunakin, mutta silloin siitä tulee vain ohjattua rakentamista ja koko hommasta menee se idea, jonka takia majan rakentaminen on nimenomaan majanrakentamista. Lasten rakentaminen ei tule noudattamaan vanhempien turvallisuussuunnitelmaa, eikä se tule olemaan suorakulmaisen tarkkaa niin kuin aikuisilla. Lasten omaehtoinen rakentaminen ja – innostuminen ovat hyvin hauraita asioita, jotka voidaan aivan liian helposti tappaa aikuisten valmiiksi suunnitelluilla ja ohjatuilla toiminnoilla.

2.2 Tutkimuksen kohde ja puitteet

Tutkin majanrakentamisessani aika nuorten lasten majanrakentamista. Lapset, jotka olivat 4 – 12 vuotiaita, osallistuivat kumpaankin majanrakentamisen työpajaani. Lapsia ei ollut kummassakaan työpajassa liikaa eli alle kymmenen oli läsnä rakentamisen eri vaiheissa.

Majanrakentamisen rakennusmateriaalit sain kummassakin työpajassa lahjoituksina. Tornion kaupunki lahjoitti puutavaraa puistopuolelta Kivirannan työpajaan ja pajukkoa saimme käyttöön Kaakamon kyläläisiltä Kaakamon majatyöpajaan. Muutenkin kaikki työkalut, ruuat ja juomat saimme lahjoituksina joko kaupungilta tai yksityisiltä sponsoreilta.

Paikat majanrakentamiselle järjestivät hyvinkin kivuttomasti. Kivirannan työpajan rakennuspaikka järjestyi Metsolantien kerrostalojen läheisen leikkipuiston vierestä ja Kaakamon majanrakennuspaikka järjestyi Tornion kaupungin raivaamattomalta pajukkokaistaleelta läheltä Kaakamon kylätaloa. Väliaikaisen majanrakennustyöpajan paikka järjestyy yleensä aika helposti, kunhan lupaa vain siivota majat rakentamisen jälkeen pois. Pysyvämmät rakenteet ja rakentamistoiminta olisi ollut huomattavasti vaikeampaa, koska silloin vastaan olisi tullut pysyvämpien leikkipuisto rakentamisen turvasäännöt eli Suomen Standardisoimisliiton SFS – EN 1176 ja SFS – EN 1177 – käsikirjojen turvamääräykset.

Turvallisuussuunnitelmat laadittiin kumpaankin työpajaan ja niissä tärkeintä oli juuri eri työkalujen kanssa työskentely ja valvonta niin että lapset saivat käyttää työkaluja, mutta aikuiset olivat aina läsnä.

Vakuutukset hankittiin vakuutusyhtiö Turvasta kohtuullisin kustannuksin. Vakuutukset olivat halpoja, sillä kummatkin tapahtumat olivat vain kahden päivän pituisia.

2.3 Majanrakentamista Suomessa

Suomessa ohjattua majanrakentamista on järjestetty jo pitkän aikaa. Majanrakentamista on käytetty leirien sisältöinä, iltapäiväkerhojen ohjelmana ja monessa muussa tapahtumassa. Käytin ensimmäisessä Kivirannan majanrakentamistyöpajassa Helsingissä sijaitsevan lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu Arkin majanrakennusopasta (Meskanen 2006) ohjenuoranani ja esikuvanani. Majanrakentaminen on Suomessa kuitenkin aika yleisesti ohjattua toimintaa, jossa ohjaaja tyypillisesti ohjaa ja opastaa mitä ja miten majoja rakennetaan. En voi millään tietää, onko Suomessa englantilaisen tai keskieurooppalaisen seikkailu leikkikenttä-tyyppiseen ohjaamiseen perustuvaa ohjausta, mutta luulen että enimmäkseen täällä on tyydytty ohjattuun rakentamistoimintaan.

Lapset Suomessa ovat rakentaneet majoja aina, mutta syy miksi majanrakennus on nykyään noussut jalustalle johtuu lähinnä ylitsehuolehtivasta yhteiskunnastamme ja -asenteistamme. Esimerkiksi erilaisten rakennustyökalujen käyttö koetaan vaaralli-

seksi toiminnaksi ja ”varmuuden vuoksi” halutaan pitää lapset turvassa näistä riskeistä. Lapset saattavat saada ensimmäisen kohtaamisen rakentamistyökaluihin vasta koulun puutyön tunnilla, joka kertoo yhteiskunnallisen turvallisuusajattelun ylireagoimisesta tai sitten yksinkertaisesti kyseessä on turvallisuuspuheen alle peitelty vanhempien laiskuus.

3 TEORIAA

Käsittelen tässä kappaleessa leikkityön ja aivotutkimuksen ajatuksia ja teorioita. En ole ryhtynyt kartoittamaan englantilaisen leikkityön koko teoriakenttää, vaan olen ottanut sieltä minun majanrakentamiseen ja varsinkin itseohjautuvaan majanrakentamisen liittyviä ajatuksia. Aivotutkimusta käytän eräänä argumenttinani täysin kontrolloitua ja ohjattua rakentamistoimintaa vastaan, koska sillä alalla tutkimukset puoltavat spontaanin ja itseohjautuvan leikin ja rakentamisen puolustusta jo aivojen kehittymisen kannalta.

Kaikki poimimani ajatukset ja teorit on pyritty aina lopuksi yhdistämään majanrakentamistoimintaan, joten pohdin jokaisen teorian kohdalla myös sen sovellettavuutta majanrakentamistoimintaan. Oma lähtökohtani ei niinkään ole vertailla eri teorioita keskenään, vaan pyrin samaan käytännönkokemukset ja poimimani teorit keskustelemaan keskenään, jotta minulla olisi käsissäni toimiva konsepti.

3.1 Theory of loose parts

Tavallinen leikkikenttä stabiileine keinuineen ja kiipeilyverkkoineen jaksaa kiinnostaa lasta vain lyhyen aikaan. Johtuen tietenkin siitä, että leikkikenttää, joka on luotu lapselle, ei edes lapsi saa millään lailla muokata tai muuttaa. Kuitenkin itse leikit ovat aina muuttuvia ja tarvitsevat siksi muuttuvaa leikkiympäristöä, jota saa mielensä mukaan muokata. Tämän takia ei ole ihme että lapsia kiinnostaa kaikki kielletty: -rakennustyömaat, -luonnon muovaamat paikat tai vaikka tyhjillään olevat tontit. Yleensäkin kaikki paikat, joita saa muokata, sotkea, rakentaa, tuhota jne. Rakentamisen ja luomisen tarve kuuluvat leikkeihin ja niihin nykyajan lähiössä ja kaupungin

keskustassa asuvalle lapselle ei ole mahdollisuuksia, niin kuin lapsilla maaseudulla on. Oman luolan ja siihen yhdistetyn lautalinnan rakentamiseen ei yksinkertaisesti ole tiloja. Monet aikuisille mielenkiinnottomat asiat kuten kolaroitu autonrämä, tyhjä vanha rakennus tai vaikkapa rakennustyömaa, ovat lapselle loputtomia löytöretkien ja seikkailun paikkoja.

Simon Nicholson, liikkuvien osien teorian(eng. theory of loose parts) luoja, ihmetteli myös että miksi lapset viihtyivät leikkikentillä silloin kun niitä oltiin rakentamassa ja pysyivät poissa, sitten kun ne olivat valmiita. Nicholson huomasi että lapset rakastivat olla vuorovaikutuksissa muuttuvien materiaalien, kemikaalien ja ilmiöiden kanssa. Avainhuomio Nicholsonin teoriassa on että mielenkiintoisen, lumoavan ja voimakkaan ympäristön täytyy pitää sisällään liikettä ja joustavuutta. Nicholson toteaa:

Jokaisessa ympäristössä molemmat, kekseliäisyyden taso ja luovuus ja löytöretken mahdollisuus, ovat suoraan verrannollisia määrään ja erilaisiin muuttujiin siinä.(Nicholson 1971, 30)

On ihmeellistä, että tämän kaltainen teoria pitää yleensä kehittää, koska asia on niin itsestään selvä: lapset eivät halua tylsää, kliinistä ja liikkumatonta leikkikenttää. Lapset haluavat ympäristön jota voivat muokata, rakentaen ja tuhoten ja taas rakentaen. Kyseessä onkin enemmän aikuisten ongelma, koska meidän yritämme tuputtaa omaa järjestäytyntä maailmankuvaamme lapsille, joiden maailmankuva tarvitsee kokeilua ja muutosta kehittyäkseen.

Englantilaisen leikkityön määritelmän mukaan liikkuvia osien pitäisi:

- olla määrittelemättömiä käytöltään ja leikkityöntekijöiden täytyy tukea lasta, jos he päättävät muuttaa niiden muotoa tai niiden käyttötarkoitusta.
- olla fyysisesti saavutettavissa ja varastoitavissa niin että lapsi voi ottaa ne käyttöönsä ilman että hänen tarvitsee kysyä apua leikkityöntekijöiltä. Lasten tulisi tietää että he voivat käyttää niitä milloin ja miten vain haluavat.
- olla säännöllisesti täydennettyjä, muutettuja ja lisättyjä.(Play Bristol 2009)

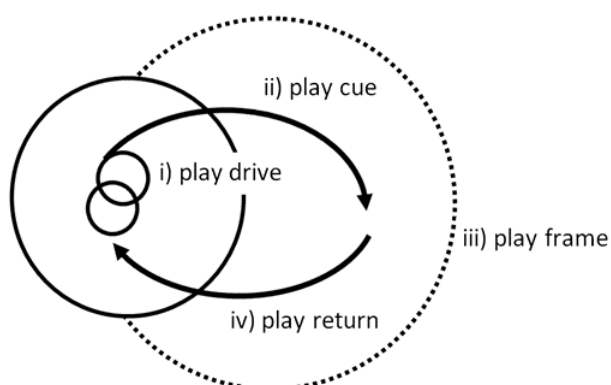
Majanrakennuksessa tulisikin olla ns. liikkuvia osia eli ympäristössä tulisi olla rakennusmateriaalia, jota voi improvisoiden käyttää majanrakentamiseen. Kivirannan majanrakennustyöpajalla esimerkiksi lapset löysivät hylättyjä ja leikattuja vanerinpaloja,

jotka sellaisenaan lisättiin majoihin. Ideaalihan olisi, jos majoja voitaisiin rakentaa syvälle metsään, meren rannalle tai vaikka romuttamon pihalle, joissa on paljon liikkuvia osia ja muuttuvaa ympäristöä.

3.2 Leikin ympyrä

Lasten leikissä on havaittavissa monia vaiheita, joista leikkityön tekijät ovat tehneet havaintoja vuosien varrella. Lasten omaa spontaania leikkiä tarkastellessa on huomattu että leikissä on selkeitä vaiheita, jotka vuorottelevat koko leikin ajan. Näitä vaiheita kuvaa Annie Davy(2008, 154 - 158) omassa artikkelissaan puhuessaan Gordon Sturrockin ja Perry Elsen(1998) leikki ympyrästä(kts.kuvio1), joka alkaa lapsen sisällä ideasta, mietiskelystä, jota stimuloivat ulkoiset tekijät ympäristössä tai muissa ihmisissä ympärillä. Mietiskelyä seuraa ”vihje”(eng. play cue), signaali jollekin henkilölle, kohteelle tai jopa johonkin lapsen mielikuvituksessa. Palautetta tähän ”vihjeeseen” kutsutaan ”palautukseksi”(eng. play return), joka tulee lapsen ulkopuolelta, joko joltakin henkilöltä tai jostakin osasta ympäristöä esim. pallo, joka on heitetty katolle ja se tippuu sieltä takaisin. Näiden eri vaiheiden vuorottelujen seurauksena leikki yltyy josakin vaiheessa ns. flow - tilaan(Csikszentmihalyi 2005).

Kuvio 1. Gordon Sturrockin ja Perry Elsenin play-cycle

Leikkiä harjoitetaan sen itsensä vuoksi, eikä minkään ulkoisen palkkion toivossa. Leikkivietti(eng. playdrive) etsii leikkiä lapsen ympärillä olevan maailman ja siinä olevien asioiden ja ihmisten kanssa. Kun leikkivietti saa merkitsevän vastineen, kun leikki kehys ja leikin sisältö on kulutettu,

se on valmis ja voi alkaa taas alusta. Leikki on siksi lisääntyvää ja kehittyvää; jokainen joka yrittää johtaa tai käskää sitä tulee kieltäneeksi leikkivietin tarkoituksen ja aikuismaistamaan lapsen leikkiä.(Elsen & Sturrock 1998)

Leikkivihjeiden ja leikkivietin lukeminen ovat niitä taitoja, joita majanrakentamisen ohjaajien tulisi ruokkia, sen sijaan että yritetään pusertaa ”tulos tai ulos” – tyyllillä majoja aikuisten maailman aikataulutuksen mukaan. Rakentamistoimintakin tulisi käsitellä leikkinä, jossa välillä improvisoidaan ja välillä eksytään ihan eri maailmoihin.

Chris Athey (2001) puhuu erilaisista skeemoista, rakentaen Piagetin (1959) aikaisemman työn pohjalle. Skeema on toistuvan käyttäytymisen malli. Lapset paljastavat näitä malleja, kun he leikkivät toistaen jotain toimintoa ja yrittävät sitä kautta ymmärtää maailmaa. Yleisimmät skeemat varhaislapsuudessa ovat: liikeradat(eng. trajectories), yhdistämiset(eng. connecting), pyörimiset(eng. rotational), kuljettamiset(eng. transporting), pakkaaminen(eng. enveloping) ja koossa pitäminen(eng. containing). Näitä skeemoja esiintyy leikeissä esimerkiksi silloin, kun lapsi rakentaa kivistä, tiilistä, laudoista teitä eli rakentaa liikeratoja, teitä. Asioiden pakkaaminen ja paketoiminen on myös yksi leikin muoto, jota esiintyy todella paljon. Monesti näitä eri skeemoja yhdistellään, mutta lapsi saattaa myös uppoutua yhteen skeemaan viikoiksi, jopa kuukausiksi. Kaikki skeemat auttavat lapsia kategorisoimaan erilaisia toimia ympäristössä, joka auttaa myöhempää ajattelun kehittymistä kompleksisempiin malleihin.

Majanrakentaminen sisältää monia skeemoja, joiden eri vaihtelut voivat viehättää lapsia erittäin paljon. Majanrakentamistakin voisi sisällyttää skeemoihin, joita esimerkiksi pahvilaatikoiden kanssa rakentaessa syntyy yhdistämisen, pakkaamisen ja koossa pitämisen muodoissa.

Annie Davy(2008, 154 - 158) puhuu myös Gabrielle Roth'in liikkumisen metodista nimeltä ”5 rytmiä”(eng. 5 rhythms), jotka hän on yhdistänyt tunteisiin, elämän kiertokulkuun, arkkityyppeihin ja eri tajunnan tiloihin: Virtaaminen(eng. flowing), terävästi(eng. staccato), kaaos(eng. chaos), runollinen/tunteellinen(eng. lyrical), ja tyyni(eng. still). Kyseessä on eräänlainen meditaation ja tanssin metodi, jonka eri vaiheita voi havaita leikin eri vaiheissa.

Spontaanin ja vapaan leikin eri vaiheiden tarkastelu on mielestäni tärkeää juuri majan rakentamisessakin, sillä se auttaa meitä tunnistamaan ja suunnistamaan ohjaustamme lasten leikin mukana. Omassa ohjauksessani huomasin monia leikkivihjeitä, skeemoja, leikin eri rytmejä. Taitona ohjaajan ominaisuudessa on se, että pystyy tunnistamaan näitä leikin eri vaiheita, merkkejä ja vihjeitä. Yksi sudenkuoppa, johon oman ohjaukseni kanssa törmäsin, oli kokiessani lasten hiljentymisen hetket tylsistymisenä. Aloin heti keksiä lisää toimintaa, jotta tylsyys ja ikävä ”hiljainen hetki” saataisiin pois päiväajankäytöstä, vaikka kyseessä oli ihan luonnollinen leikin ”tyyni” -vaihe. Aikataulukon tulisi hoitaa hyvin joustavasti ja leikkiä palvellen, jotta aikuisten maailma ei tihku sisälle leikin maailmaan leikkiä pilaamaan ja turmelemaan.

3.3 Riskin rooli leikissä

Nykypäivänä pelätään lasten vahingoittumista enemmän kuin koskaan ennen. Yhteiskunnassamme lapsia ja nuoria yritetään pitää pois vahingoista kartoittamalla riskejä ja sitä kautta ohjaamaan välttämään niitä. Nuorison ja lasten omaa tekemistä, autonomista toimintaa pyritään kokoajan rajaamaan ja ohjaamaan tarkasti vartioituille alueille. Tämä kaikki on pelkoa, jota vanhemmat, ammattinsa puolesta lasten kanssa työskentelevät, pitävät yllä ja mieluummin ylihuolehtien lapsistaan varmuuden vuoksi. Ongelmana, tässä riskien kartoittamisessa ja niiden välttelyssä, on se että riskien otto on osa kasvamisen prosessia. Ottaessamme pois riskit lapsen leikkiympäristöstä, se ei enää ole inspiroiva, vaan jotakin aivan muuta.

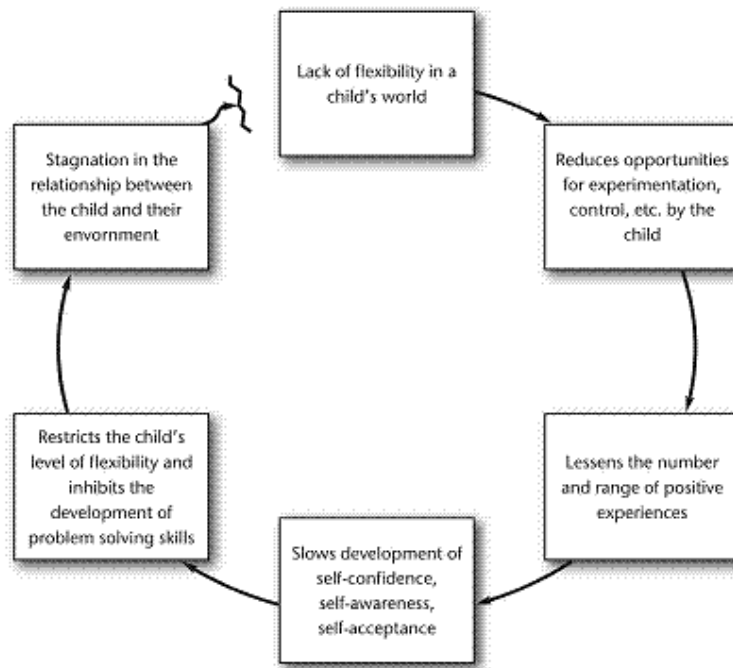
Turvallisuusajattelu johtaa pahimmillaan leikkiympäristöjen standardisoimiseen ja niiden tyypistämiseen tylsiksi ympäristöiksi, joista puuttuvat liikkuvat osat (kts. 3.1) ja luonnolliselle ympäristölle tyypillinen vaihtelu ja riskien sisältämä haasteellisuus. Siivotut leikkiympäristömme siis tyypistävät lapsien kokemusmaailmaa ja ruokkivat osaltaan lapsien apaattisuutta. Tim Gill toteaa tanskalaisen maisema-arkkitehti Helle Nebelong: in sanoin saman asian:

Olen vakuuttunut että ”riski-vapaat”, standardisoidut leikkikentät ovat vaarallisia ... Kun askelmien etäisyys kiipeilyverkossa ja tikkaissa on aina täsmälleen sama, lapsen ei tarvitse keskittyä siihen että mihin hän pistää jalkansa ... Tämä ei valmista häntä kaikkiin myhkyisiin ja epä-

symmetrisiin muotoihin, joita hän luultavasti kohtaa leikkikentän ulkopuolella ja läpi elämänsä. (Nebelong 2004, 30)

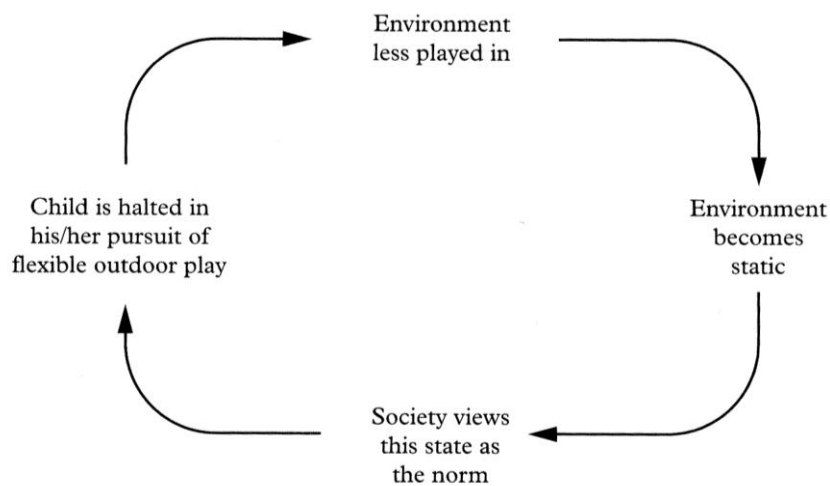
Mark Glawin (2001, 68 - 71) puhuu lapsien riskitermostaatista, jonka säätely koostuu virheiden ja onnistumisien kautta. Ristiriita piilee siinä että lapsien ei enää anneta ottaa riskejä samalla tavalla kuin ennen vanhaan: kokemuksia oman riskinhallin kehittymisestä ei synny, kun ei ole ollut mahdollisuutta ottaa niitä riskejä. Yle teeman dokumentissa "leikin loppu" oli kiinnitetty huomiota juuri samaan asiaan. Kehityspsykologi Don Fulgosi puhui dokumentissa kävelemään oppimisesta, jonka on pakko tapahtua erehdyksen ja onnistumisten kautta: jos emme sallisi lapsen ottaa ensimmäisiä kävely-yrityksiään kaatumisten kera, niin silloin lapsemme koordinaatio, riskinhallintakyky ei kehittyisi ja ensimmäinen kaatuminen olisi todella kamala kokemus.

Fraser Brown ilmaisee hyvin Compound flexibility: a negative cycle – kuviossaan (katso kuvio 2), mihin leikkiympäristö, jossa ei ole joustavuutta, voi lapsen kehityksen kannalta johtaa. Lapsen kokeileminen, kontrolli ympäristönsä kanssa vähenee -> Vähentää positiivisten onnistumisten määrää ja laatua -> hidastaa itsetunnon, itsetietoisuuden, itsensä hyväksymisen kokemuksia -> Rajoittaa lapsen joustavuuden kehitystä ja estää ongelmaratkaisukykyjen kehittymistä -> Ympäristön ja lapsen suhteen pysähtyneisyys. Natalie Baxter (2008, 66) kääntää Brownin yllämainitun kuvion ja lisää siihen Pylen teorian kokemusten häviämisestä ja tuloksena on seuraava skenaario (kts. kuvio 3): Ympäristössä leikitään vähemmän -> Ympäristö tulee pysähtyneeksi -> Yhteiskunta pitää nykytilannetta normina -> Lapsi on pysäytetty hänen pyrkimyksissään etsiä joustavaa ulkoilman leikkimahdollisuutta. Pahimmillaan riskinhallinnassa ja turvallisuuden tavoittelussa voidaan siis mennä niin paljon liiallisuuksiin, että unohdetaan lapsen leikin mahdollisuudet ja hallitun riskinoton mahdollisuudet. Tuloksena meillä on silloin, Baxter: in mukaan, joustavien leikkiympäristöiden katoaminen ja vaihtoehtojen häviäminen yhteiskunnastamme.

(Brown 2003)

Kuvio 2. Compound flexibility: a negative cycle

(Baxter 2008)

Kuvio 3. Child's attempt to use an inflexible environment in a flexible way

Majanrakentaminen on ympäristönä aina täynnä liikkuvia osia ja muuttuvaa ympäristöä, jota muokataan rakentajien tahdosta. Nykypäivän turvallisuushysterian aikoina näen ainoana tienä lapsen normaalille kehitykselle valvotut leikki- ja rakennustilanteet, joissa ohjaajat ovat sisäistäneet lasten leikkimiseen kuuluvat teoriat ja ymmärtävät kuinka lapsi tarvitsee hallittuja riskejä ja jatkuvaa itsensä ylittämistä kehittyäkseen. Aikuiset ohjaajat siis toimivat puskurina vapaan ja spontaanin leikin ja nyky-yhteiskuntamme kokemusmaailmaa rajoittavan liiallisen turvallisuusajattelun välissä.

3.4 Ohjattu leikki vastaan vapaa leikki

Koko nuorisovalan koulutukseni on ollut ohjatun leikkitoiminnan opettelua ja sen nimeen vannomista. Toiminnallisia leikkiharjoitteita opiskellaan edelleenkin yhtenä ryhmäyttämisen työkaluna ja jopa seikkailukasvatus pohjautuu ohjaukseen, jossa mahdollistetaan erilaisia äärikokemuksia turvallisessa kontekstissa ja jälkireflektoineen. Nyt olen alkanut kysyä itseltäni että onko pohjoismaisessa lasten ja nuorten kasvatuksessa vapaan kasvatuksen – peikon nimissä laitettu romukoppaan muuta-kin, kuin vain keskiluokan väärin ymmärtämä ja väärin toteuttama vapaa kasvatus. Miksi lasten vapaata ja spontaania leikkiä ei arvosteta ja tutkita paljon ollenkaan? Miksi lasten leikkiympäristön ja lasten vapaan leikin suhdetta ei tutkita ja ennen kaikkea paranneta paljoo ollenkaan? Torniossa on nyt parannettu leikkikenttiä ja niihin on saatu uusia laitteita, mutta siitä huolimatta se ei lapsia enää paljoo kiinnosta. Oma lapseni leikkii pihalla olevan pensaikon sisässä toisen saman ikäisen lapsen kanssa kuvitteellisessa majassaan, mutta pihan stabiilit leikkikalut saavat olla suhteellisen rauhassa. Mistä tässä kaikessa on kysymys?

Vapaan leikin nimissä tehdään paljon väärinymmärrettyä ja selkeä aikuisten puuttuminen tehdään silloin leikkeihin huomattavasti salakavalammin. Helen Tovey kertoo *Playing Outdoors* – kirjassaan siitä kuinka Polakow (1992), veti amerikkalaisesta päivähoitosta johtopäätöksen identifioiden termin ”kontrolloitu leikki”(i.e. controlled play). Vaikkakin leikkihetket saatettiin luokitella ”vapaaksi leikiksi”, niin käytännössä leikki oli kontrolloitu ja ohjattu aikuisten toimesta, jotka olivat yli halukkaita puuttumaan siihen että lapsien piti olla touhuissaan ja turvassa, ja siksi he jatkuvasti ”hösöttivät” leikkipaikan yllä ja häiritsivät lasten leikkejä. (Tovey 2007, 117 – 118) Kuitenkin Tovey väittää että:

aikuisten suunnittelu, järjestäminen ja joskus ohjaaminen lasten ensikäden kokemuksia ulkona on olennaista. Pienillä lapsilla on hyvin vähän kokemusta maailmasta ja suuri osa aikuisen tehtävästä on ruokkia lapsen kiinnostuksia ja kosketuksia, ja laajentaa heidän kokemuspohjaansa. Rakentaa lampi, istuttaa kasviksia, tehdä lähde, organisoida matkoja ulos - kaikki tarvitsevat huolellista suunnittelua ja harkintaa, jotta tarkoitukset ja aiheet ovat selkeitä. Tämä, olettaisin, on paljoo erilaisempaa kuin suunnitella, järjestää ja ohjata leikkiä.(Tovey 2007, 122)

Tovey puhuikin ensikäden kokemuksista, jotka joskus erehdytään luulemaan leikiksi, vaikka kyse on lapsen löytöretkestä aikuisten maailmaan. Mielestäni tässä on terveellistä tehdä selkeä ero lasten leikin ja ulkomaailmaan tutustumisen ja opettelun kanssa. Majan rakennuskin on aluksi tutustumista aikuisen maailmaan, kun opetellaan käyttämään työkaluja ja materiaalia. Tuolloin esimerkin näyttäminen ja ohjaus on ensiarvoisen tärkeää, jotta uusia työkaluja ja materiaaleja opitaan käyttämään. Itse suunnittelu, rakentaminen ja majaan liittyvät leikit tulisi tehdä lapsien ehdoilla, turvallisuutta taustalta valvoen. Tietenkin niin että taustatyö materiaalien, ympäristön turvallisuuden, lasten taustojen selvittämisen osalta tulee tehdä, mutta Tovey kiinnittää huomiota johonkin vielä tärkeämpään:

Vapaa leikki ulkona ympäristössä, joka on hyvin suunniteltu edistääkseen riskinottoa, herättääkseen uteliaisuuden, kasvattaakseen ihmissuhteita, tukeakseen luovuutta ja kultivoidakseen mielikuvitusta. Tarjoaa enemmän ulottuvuutta haastavalle leikille, kuin valmiiksi pakatut, valmiiksi suunnitellut aktiviteetit, joita usein "leikiksi" kutsutaan, mutta jotka ovat köyhiä korvikkeita rikkaalle leikille. (Tovey 2007, 122)

Aikuisten ohjaamissa leikeissä on yleensä selkeät säännöt ja käsikirjoitus jo valmiina, mutta lasten omissa ns. vapaissa leikeissä on myös sääntöjä ja tarina, jotka kummatkin syvenevät sitä mukaa kun leikki edistyy. Tässä mielessä meidän ei pidä nähdä lapsien vapaata leikkiä vapautena jostakin, vaan vapautena tehdä jotakin, luoda maailmoja omasta päästä ja heijastaa se ympäristöön. Kokeilin tällaista vapaan leikin maailman avaamista tyttäreni kanssa, kun kävimme syysretkellä Kivaloilla. Meillä oli tarkoitus kävellä palotornin lähellä olevalle pirunpellolle, mutta lapseni ei osoittanut innostusta asiaan. Kerroin hänelle että määränpäässä on kallioita ja siellähän on yleensä peikkoja. Tästä leikkivihjeestä lähti liikkeelle yli puoli tuntia kestävä tajunnanvirta leikki, jossa punaiset lehdet prinsessamerkkeineen olivat turvana peikkoja ja örkkejä vastaan (niistä rakastui ja muuttui prinsseiksi ja prinsessoiksi), ja jossa meidän oli lopulta paettava pahoja peikkojen metsästäjämiehiä karkuun suojellaksemme peikkoja. Mietin leikin jälkeen sitä huikeata varastoa, josta kaikki ammentui ihmeteltäväkseni. Olisiko mahdollista tehdä tarinaa yhdessä lasten kanssa, jossa majojen rakentaminen olisi osa tarinaa maagisine prinsessamerkkeineen ja salaisine peikkoluolineen?

3.5 Aivotutkimuksen huomioita valkeista ja mustista leikeistä

Näyttäisi siltä että nyt meillä on käsissämme empiiristä tutkimustietoa lapsien keskenään leikkimisen hyödyistä lapsen kehitykselle. ”Leikin loppu” (Yle teema 2011)– dokumentti mainitsee rottatestin, joka tehtiin rottalapsilla: osa rottalapsista pantiin leikkimään keskenään ja toinen osa pantiin vanhempien seuraan ilman ikäisiään. Lopputuloksena oli että vertaisryhmänsä kanssa leikkineet olivat paljon enemmän aivojen neuroniyhteyksiä kuin ne, jotka olivat suljettuina aikuisten rottien seuraan. Kyseessä on testi rotilla ja siitä on vielä pitkä matka tutkiaksemme niinkin kompleksista aihetta kuin ihmislapsien vapaa leikki, mutta viitteet ovat olemassa ja niitä emme voi kieltää.

Lasten vapaan leikin vanhempi puolustaja, aivotutkija Matti Bergholm, puhuu aikuisten ohjatuista leikeistä hyvin tyyliin sävyyn:

Kun ajatellaan lasten aivoja, voidaan todeta tyypillisten kasvatusopillisten leikkien pyrkivän maksimoimaan järjestyneisyydestä vastaavat rakenteet, mikä merkitsee sitä, että uuden aivokuoren toimintaahan me yritämme lapsilla leikissä harjaannuttaa. Ja syykin on selvä: se on tehtävä, jotta lapset sitten voisivat elää järjestyksen yhteiskunnassa, tietoyhteiskunnassa. (Bergström 1997, 147)

Ulkoisella aivokuorella tarkoitetaan juuri järjestyksestä ja loogisesta aivojen toiminnan alueesta ja aivorunko taas edustaa kaaoksen ja luovuuden lähdeä. Lapsi taas käyttää aivojen limbistä aluetta, joka on aivokuoren ja aivorungon välissä. Kyse on eräänlaisesta aivojen ”ei kenenkään maasta”, johon lapsi leikkeineen menee. Aivojen limbinen osa eli uuden aivokuoren ja aivorungon välistä osaa Bergström nimittää osaksi, joka katsoo sekä ulos- että sisäänpäin. Lapsien aivokuori on kuitenkin vielä kehittymätön ja suurimmat signaalit tulevat aivorungosta, joten lapsi ei ”arvosta” samalla lailla ulkoapäin tulevaa kuin sisältäpäin tulevaa informaatiota. Lapsen aivot ovat ikäisekseen täysin kehittyneet, mutta ne ovat erilaiset kuin meidän aikuisten aivot ja mielestäni tämä on tärkeä huomio joka tulee huomioida, kun olemme tekemisissä lasten kanssa. Lasten aivot toimivat erillälailla kuin meidän aivomme, mutta kuitenkin me yritämme kasvattaa ja elää lasten kanssa ikään kuin heillä olisi meidän aivokuoremme loogis- -rationaalinen maailmankuva jo sisällään.

Bergström puhuu mustista ja valkeista leikeistä, joissa mustat leikit ovat niitä kiellettyjä leikkejä villinä juoksemisineen, tuhoamisineen, kiusaamisineen ja jopa pienten eläinten kiduttamisineen ja valkeat meidän aikuisten hyväksymiä leikkimuotoja ohjauksen kanssa. Ohjatuissa pedagogisissa leikeissä musta ja valkea sekoittuvat keskenään luoden harmaita leikkejä. Näillä harmailta leikeillä Bergström tarkoittaa pedagogisia leikkejä, joissa lapset pakotetaan noudattamaan sääntöjä ja lapsissa huomataan jäykkyyttä ja pökerryttävää epävarmuutta. Aivan kuin siitä samasta leikkisästä lapsesta tulisi ohjatussa leikissä jotenkin vajaan, tyhmempi olento. Ohjaus aktivoi ensiksi aivokuoren(järjestys), joka sitten lähettää signaaleja aivorungolle(Kaaos) ja näin palautesidos on käytössä puolin ja toisin. Ongelmana näissä leikeissä on se, että palautesidosta ei ole tarkoitettu jatkuvaan aivokuoren aktivointiin vaan ainoastaan apuvälineeksi aktivaation käynnistämiseen(Bergström 1997). Prosessi on samanlainen vanhuksilla, joiden aivorunko on menettänyt voimaansa eikä jaksa pyörittää aivokuoren aktivaatiotilaa(Bergström 1997).

Mustat leikit ovat edellytyksenä valkeidenkin olemassaololle. Syy on sama kuin ennenkin: aivokuori(valkea järjestys) ei voi toimia ilman aivorungosta(musta kaaos) tulevaa aktivaatiota. (Bergström 1997, 161)

Lasten spontaaneissa leikeissä toteutuu myös korkeampi järjestys, jonka Bergström sanoo kumpuavan aivojemme alkeellisimmista tumakkeista ja hermoverkoista: painottomuuteen sopeutuneista osista(Bergström 1997, 153).

Voimme nähdä lasten todellakin tuovan tällaisessa käyttäytymisessään esiin jonkinlaisen järjestyksen, mikä näkyy siinä, että he pitävät jyrkästi kiinni tekemisistään, olipa kyse lelujen sijoittelusta, muiden tavaroiden siirtämisestä tai lasten muuntyyppisistä käsittämättömistä touhuista ja puuhista.(Bergström 1997, 153)

Voisikin sanoa, että ns. vapaassa leikissä on jonkinlaista järjestystä, joka sopii leikkiin, mutta joka ei samalla lailla toimi turvallisuuden ja aivokuorelle tyypilliseen pelijattelun pohjalta.

Valkeita leikkejä ei Bergström kuitenkaan pidä täysin turhina, vaan niillekin on oma paikkansa ja aikansa. Mustia leikkejä esiintyy lapsuudessa aina aikuisuuteen asti, mutta ne muuttavat muotoaan iän myötä.

On epätodennäköistä, että puhtaat ”mustat leikit” voisivat jatkua pitempää aikaa. Syynä on se, että aivot eivät voi toimia ilman tietynasteista järjestystä, ts. ilman ”valkeaa” osuutta. (Bergström 1997, 159)

Voidaankin kysyä että minkälaista olisi leikkiohjaaminen Bergströmin kirjoitusten pohjalta, jossa toteutuisi mustien leikkien olemassaolo, lasten painottomuuteen tottuneiden osien korkeampi järjestys ja jossakin määrin valkeat leikit. Perinteistä leikkipedagogiikkaa vuosimallia 1997 Matti Bergström pitää suurimmaksi osaksi vahingollisena, mutta hän näkee leikki pedagogiikan huomion olevan väärässä paikassa.

En tarkoita tällä pohdinnalla sitä, ettei leikin pedagogiikkaa tulisi lainkaan olla, kyllähän sitä tulee olla. Mutta sen ei pidä suuntautua väärään kohteeseen, itse leikkiin vaan sen pitää käsitellä leikkiympäristöä, leikkipaikkoja, leluja ja vastaavaa. Niissä on kylliksi tehtävää, kun muistetaan ne köyhtyneet ympäristöt, joita nykyajan länsimaisille lapsille yleensä on tarjolla leikkiä varten, erityisesti koulussa. (Bergström 1997, 165 – 166)

Leikkiympäristöt ovatkin jääneet hyvin vähälle huomiolle lasten kannalta katsoen ja juuri tähän esimerkiksi liikkuvien osien teoria(kts.3.1) pyrkii puuttumaan. Bergström esittää kuitenkin vielä yhden mahdollisen leikki pedagogiikan alueen:

Tai sitten leikin pedagogiikan tulisi suuntautua sisäiseen leikkiin, mielikuvitukseen ja sellaisiin psyykkisiin ”leikkiympäristöihin” ja ”leluihin”, joita aivokuoressa tyysijaansa pitävät ajattelutavat ja teoriat tarjoavat. (Bergström 1997, 166)

Juuri näitä psyykkisiä leikkiympäristöjä ovat mielestäni leikkien skeemat(kts. 3.2) esimerkiksi. Näen että Bergström jättäisi leikkien sisällön analysoinnin ja varsinkin niiden sisältöihin puuttumisen vähemmälle. Sen sijaan hän haluaa mahdollistaa mahdollisimman paljon aivorunkoa ja sen toimintaa ruokkivan leikkiympäristön ja toiminnan parantamista, joten olettaisin että hän pitäisi englantilaistyylistä leikkityötä ja seikkailuleikkikenttiä kannatettavina leikkimuotoina.

4 TYÖN TOTEUTUS

Toteutin kaksi majanrakennustyöpajaa opinnäytetyöni osana. Ensimmäisen työpajani Kivirannan Metsolantien kerrostalojen leikkikentän vieressä (kts. liite 1) aikana ohjasin majanrakennusta Helsinkiläisen arkkitehtikoulu Arkin Pieni majakirja (Meskanen 2006) -ohjeiden mukaisesti. Enimmäkseen sovelsin koulutuksessani oppimaa toimintapedagogiikkaa turvallisuussuunnitelmiseen, ohjattuna toimintana, ja reflektointeina, mutta tietenkin oma näkemykseni vapautuksen pedagogiikasta ja anarkistisesta kirjallisuudesta vaikutti tapahtuman pohjavireeseen.

Toisen työpajani (kts. liite 2.) toteutin Kaakamon kyläyhdistyksen kanssa Kaakamossa. Olin jo tuolloin perehtynyt seikkailuleikkikenttä – suuntaukseen jonkin verran ja minulla oli jo karkea kuva seikkailuleikkikentillä toteuttavasta englantilaisesta leikkityöstä. Pyrin siis tässä työpajassa vähemmän ohjattuun toimintaan ja enemmän lasten ehdoilla tapahtuvaan spontaaniin rakentamiseen.

Kumpikin työpaja oli minulle yhden teesin kokeilun paikka. Käytäntö kuitenkin muokkaa ja karsii hienouksia ja ideaaleja aika rankalla kädellä. En kuitenkaan pidä ajattelusta, jossa jotain vaihtoehtoista toimintatapaa testataan kerran ja sitten, kun siinä ei täydellisesti onnistuta, niin todetaan että ei toimi ja vetäydytään takaisin vanhoihin käytänteisiin. Monia hyviä merkkejä ja tunteita kävin läpi kummankin työpajan aikana, jotka sytyttivät sisälläni halun jatkaa aiheen parissa. Koen että uusia tapoja toimia ja ohjata on olemassa, mutta olen vasta raapaissut pintaa ja aihe vaatii enemmän käytäntöön soveltamista.

4.1 Kivirannan majanrakennus- työpaja

Tein kesällä 2010 Uusi askel ry:n Toimix – projektin nuorisotyöntekijänä työharjoittelun majanrakennustyöpajan Lohikentän juhlit 2010 – hankkeelle yhteistyössä Tornion nuorisotoimen kanssa.

Jo ennen majanrakennusprosessiin alkamista mielessäni oli John Deweyn ”learning by doing” – tyylinen eetos, johon olin sekoittanut Paolo Freiren sorrettujen pedagogiikkaa, seikkailukasvatuksen guruja esim. Kurt Hahn ja oman anarkistisen kasvukauteni kirjoja ja ajatuksia. Oman rakentaminen on tarve, joka meillä monilla on sisälämme. Monille lapsille maja, on se oma salainen paikka, jonne voi vetäytyä omaan

mielikuvitusmaailmaan omine leikkeineen ja seikkailuineen. Rakentaminen yhteisölle, porukalle on myös tarve, joka hiukan eroaa pelkästä omistamisen ja oman rakentamisen ideaalista. Totta kai, jokainen rakentava yksilö hyötyy, kun hän rakentaa yhteisölleen kokoontumispaikkaa, mutta juuri muiden mukana rakentaminen on se suola josta yhteisölliset tilat syntyvät.

Kaikista suurimpana virheenä omassa majanrakennus työpajassani pidin tiedotusta. Työharjoitteluraporttissani summaan tiedottamista näin:

Tiedottamisessa minulla oli naiivi ajatus paikallisesta tiedottamisesta, joka suoritettaisiin levittäen lennäkkejä Tapiolantien -, opistonrinteen - ja lohirsänkadun kerrostaloihin. Ajatuksena oli kohdistettu mainonta, joka herättäisi kerrostaloalueen asukkaat ja saisi heidät osallistumaan majanrakennus-työpajaan. Kaiken lisäksi menin vielä laittamaan kaikessa kiiressä väärän ajan majanrakennustyöpajalle, jolloin jouduimme jakamaan pienempää korjauslipareita edellisenä päivänä jaettuihin taloihin. Viestintä ei siis ollut paikallista ja toimivaa, vaan lähinnä sekavaa sähelystä.(Hakomäki 2010)

Anssi Siukosaari kertoo yhteisöviestintä - kirjassaan yhteisöviestinnän ensimmäisestä vaiheesta eli selvitysten tekemisestä(Siukosaari 2002). Selvitysten tekeminen eli tietojen kerääminen viestinnän keinoista olisi ainakin pitänyt saada Lohikentän juhlat 2010 – hankkeen työntekijöiltä, joilla oli arvokasta tietoa kivirannan alueen asukkaille tiedottamisesta. Toinen taho, josta olisin voinut viestittämisen tietoa saada, on Tornion kaupungin nuorisotoimi. Tornion Kaupungin nuorisotoimella on kokemusta esim. isä – poika – leirin tiedottamisesta, joka olisi ollut lähellä omaa työharjoitteluni kohderyhmää. Moni – ammatillisuus näkyy varsinkin viestinnässä, jossa joudutaan tapauksesta riippuen ottamaan yhteyttä kohderyhmään niin sosiaalipuolen kuin koulupuolen kautta. Nuoremmat ikäryhmät tavoittaa kaikista luonnollisimmin koulupuolen kautta, jonka hallinnon alla koko ikäluokka paikkakunnalla on. Näihin perusasioihin törmään jatkuvasti, kun oma työ- ja vapaa-ajan toiminnan kokemukseni sijoittuu kolmannen sektorin toimintaan, jolloin julkisen puolen valtavat moni - ammatilliset viestintä- ja vuorovaikutusverkostot eivät ole olleet käytössäni.

Turvallisuussuunnitelman tekeminen tuotti myös vaikeuksia, sillä koin koko suunnitelman päässäni selväksi eli tiesin mitä teen, jos hätä sattuu. Lohikentän juhlat 2010 – projektityöntekijä Elina Viisanen kuitenkin painotti minulle turvallisuussuunnitelman

tekemistä ja se avasikin silmäni sille, kuinka tärkeä paperi turvallisuussuunnitelma on. Tämän jälkeen kävimmekin turvallisuussuunnitelmaa läpi vielä ohjaajien kanssa ja sen käytännöt selkenivät koko ryhmälle.

Kaikenlaiset ennalta suunnitellut leikit ja osallistavat menetelmät heitimme romukoppaan jo majanrakennustyöpajan alkumetreillä. Aikuismainen rakentaminen ja aikuismainen ylisuunniteltu toimintamenetelmien käyttö sai antaa tilaa majanrakentamiselle, sillä sitähan varten lapset sinne olivat tulleet. Työharjoitteluraportissani summaan asiaa näin:

Majanrakennuksen alkaessa minulla oli tyypillisiä ohjekirjamaisia ennakkotoiveita alkubriiffeistä ja muista luonnosteluvaiheista, jotka onneksi hylättiin. Sen sijaan pidettiin lyhyt briiffi turvallisuusasioista ja alettiin heti rakentamaan pientä ja helppoa kupolimajaa pajusta.(Hakomäki 2010)

Majarakennuksen työskentely on mielestäni ei - hierarkkista puuhaa ja luovaa improvisoivaa rakentamista. Ei deadline – rakentamista, ei liian tiukkaa suunnittelua, vaan joustavia vaihtoehtoja ja aikaraameja. Rakentamista ikään kuin kehiteltiin sitä mukaa, kun ideoita ja intoa löytyy. Suunnitelmia siis oli, mutta niiden kanssa oltiin luovia ja joustavia. Ohjaajat eivät myöskään johda rakentamista, vaan mahdollistavat turvallisen rakentamistilanteen ja auttavat silloin, kun rakentamisessa tarvitaan aikuisen ohjeita ja ratkaisuja.

Moni - ammatillisuus tuli myös yllättävästi esille mm. lupien ja materiaalien hankkimisessa. Kontaktiverkostojen käyttö loi paremmat edellytykset kokeellisille projekteille, kuin jos olisin ollut pelkästään yhden sektorin ammattilainen. Tietenkään kaikilta ei voi edes olettaa löytyvän samanlaisia kontakteja kuin itselläni on syntynyt kunnallispolitiikassa mukana olon takia, mutta mielestäni on rehellistä mainita, kuinka sillä oli asioiden sujumisen kannalta merkitystä. Virkamiesten kanssa asioidessa tulee ottaa huomioon kunnallispolitiikan vaikutus ja valtasuhteet, jotka voivat välillä hidastaa, mutta myös vauhdittaa asioita yllättävänkin paljon.

Majanrakentamisen paikkakin on tärkeä huomioida. Minun työharjoittelussa rakensimme Tapiolantien kerrostalojen leikkikentän viereiselle puistoalueelle, jolloin rakentaminen oli koko yhteisön juttu. Kaupungin puistoalueille rakentaminen on niin tarkoin

lasten turvallisuuden takia ohjeistettu, että meidän oli pakko purkaa rakentamamme majat. Pysyvämpää majanrakentamista voi harrastaa jossakin haja-asutusalueella, joka ei ole ns. julkista ja puistopuolen vastuulla olevaa tilaa. Kauemmaksi rakennetut majat eivät tietenkään voi olla samalla lailla yhteisöllisiä kuin asuinalueen viereen rakennetut majat, vaan niistä tulisi enemmän lasten ja nuorten salaisia vetäytymis- ja leikkipaikkoja.

Nuorisotyö tyypillisimmillään on tilatyötä, jossa nuoriso-ohjaajan työksi muodostuu nuorisotilan pito ja valvonta. Tämänkaltainen työ voi pahimmillaan saada ohjaajat tottumaan pelkästään sisätyöhön, jossa vaihtelevuus on kaukana. Tapahtumien järjestäminenkin voi urautua pahasti, jolloin ne käsitetään esim. perinteisten diskojen järjestämisenä ja uuden etsintä jää vähemmälle. Uhkana uusien toimintatapojen luomiselle voi siis pitää pitäytymistä perinteisissä nuorisotyön menetelmissä.

Käsillä tekeminen, jota varmasti majanrakentamisessa tarvitaan, voi olla kovakin askel nuoriso-ohjaajille. Omassa työharjoittelussani hyödynsinkin yhden remonteeraavan arkkitehtipiskelijän, yhden puusepän ja puistotyöntekijän tietotaitoa. Moni - ammatillisuus tuli siis käytännön kautta mukaan työharjoitteluuni. Voisi kuvitella että esimerkiksi puutyönopettajan tai kirvesmiehen mukana olo majanrakennuksessa auttaa nuoriso-ohjaajaa keskittymään enemmän ohjaamiseen, kun on ammattitaitoa johon nojata eikä tarvitse olla pelkästään oman tietämyksen varassa. Itsestäni voisin sanoa että en tosiaankaan ole mikään rakentamisen ihmelapsi, vaan tiesin rakentamisesta juuri ne perusasiat ja ne tiedot joita olin majanrakennuskirjoista ammentanut. Kyseessä ei siis ole mikään yli – inhimillinen ponnistus.

Työajat majanrakentamisessa eivät poikkea kovin paljoa arkityöstä, vaikka luulisi että näin tulisi käymään. Ensinnäkin rakentamistoiminta on sen verran rankkaa puuhaa että vaikka kyseessä olisi kuinka energinen nuori tahansa, niin siitä huolimatta intensiivinen rakentaminen vie päivän mittaan veronsa. Mikäli majanrakentaminen tehdään leiritoiminnan yhteydessä, niin sen sujuminen on luonnollisempaa ja rakentamistoiminta voidaan sovittaa joustavammin kuin parin päivän intensiivirakentamisessa.

Turvallisuus on majanrakentamisessa tärkeä elementti, joka on ohjaajien vastuulla. Tämän takia turvallisuussuunnitelma tulee olla tosi hyvin laadittu, ja jokaisen ohjaajan tulee osata sen ohjeet ulkoa. Mikäli mukana on muita vanhempia esim. lasten isä tai äiti, niin näillekin tulee kertoa turvallisuusnäkökulmat, jotta jokainen täysikäinen tietää kuinka toimia haaverin sattuessa. Lapsille ja nuorille tulee tietenkin ennen toimintaa kertoa turvallisuuteen liittyvät käytänteet ja säännöt ymmärrettävästi ja selkeästi.

Vakuutukset tulee tietenkin majanrakennusta järjestävällä taholla olla kunnossa. Torinon nuorisopuolella on oma vakuutuksensa, joka kattaa nuorisotoimintaan liittyvän toiminnan. Mikäli tuntuu että vakuutus ei ole kovin kattava, niin rakentamiseen voi saada erillisenkin vakuutuksen. Omassa työharjoittelussani tällainen hankittiin kolmelle päivälle (7 h/päivä, 15 lasta + 5 ohjaajaa) vakuutusyhtiö turvasta ja siitä selvittiin noin 50 eurolla.

4.2 Kaakamon majakylänrakennus- työpaja

Olin nuoriso-ohjaajana töissä Uusi askel ry:llä Kaakamon kylätalolla ja mietin että voisin järjestää jotakin Kaakamon pienemmille lapsille kesällä. Sainkin idean majakylänrakentamis-työpajasta, kun kaivoin naftaliinista vanhan Colin Ward: in ”anarchy in action” kirjan, jossa oli kuvaus seikkailuleikkipuistoista. Seikkailuleikkipuistoista aikani etsittyä löysinkin netistä aika paljon materiaalia seikkailuleikkipuistoista. Näissä kuvauksissa puhuttiin myös playofficer: ista tai playworker: ista, josta tiesin tuolloin että kyseessä oli jonkinlainen aikuinen ohjaaja, joka ei ohjaa mutta mahdollistaa leikin, rakentamisen ja pitää huolta turvallisuudesta. Halusin kokeilla näillä vajavaisilla ideoilla ja tiedoilla seikkailuleikkikenttä toimintaa omaan majanrakennus-työpajaani Kaakamossa. Majanrakennusoppaana olin saanut käsiini myös Louis Espinassosin ”Rakennetaan maja”(2010)-kirjan, joka on samantyyppinen majanrakennusopas kuin Arkkitehtikoulu Arkin kirja, mutta jossa korostetaan että majan tulee olla enemmän sen näköinen kuin sen rakentajienkin eli tärkeää ei ole rakentaa juuri oikeanlaista intiaanien tipiitä, vaan sellainen kuin lapset haluavat.

Koko majanrakennustyöpajan valmistelu noudatti aika pitkälle samaa kaavaa kuin ensimmäisenkin työpajan: mainostin työpajaa paikalliselle koululle, keräsin työkaluja materiaali lahjoituksia Torpin alueen liikkeiltä, otin vakuutuksen tapahtumalle ja

tein turvallisuussuunnitelman. Erona oli tällä kertaa päätös tyypistä työkaluja ja materiaalia niin että käytössämme oli luonnon pajua, sisal - narua, nailon narua oksasaksia, puukkoja, rautakanki ja ei ollenkaan vasaroita, nautoja, lautoja ja sahoja.

Ohjaamistyössä korostin itselleni ja apuohjaajille että pyrimme vain mahdollistamaan lapsille rakentamisen näyttämällä lapsille sovittu rakennuspaikka, neuvomaan materiaalien ja työkalujen käytössä, mutta itse rakentaminen ja suunnittelu jäi lasten itsensä mahdollisuudeksi.

Lapsia tapahtumaan tuli taas alle kymmenen, koska mainostaminen oli taas jäänyt puutteelliseksi. Toisaalta mietin että olinko tehnyt mainostuksen tiedostamatta huonosti, jotta lapsia olisi vähän ja kokeilu ja havainnointi olisi helpompaa. Lapset olivat enimmäkseen 6-10 vuotiaita tyttöjä ja kaksi poikaa (6.v ja 10.v). Alkutilanne oli hankala, koska etsimme alussa tietä rakennuspaikalle aika kauan, mutta löysimme lopulta perille.

Lapset suhtautuivat aluksi ihmetellen siihen että emme ohjanneet heitä niin kuin he jo kouluja käyneinä olivat oppineet odottamaan. Suunnittelu kuitenkin lähti käyntiin ja pikkuhiljaa innostus oman rakentamisesta sai lapset valtaansa. Tuloksena oli hyvin erikoinen maja(katso Liite 3.), joka rakentui yhden pensaston juurelle poikien ja tyttöjen puoliin, joita yhdistivät pensaston luonnon muokkaamat käytävät, joita rakentamisella vahvistettiin.

Ohjaajina me lähinnä ehdotimme miten jotakin lasten toivomaa seinää, kattoa tai ovea, voisi rakentaa. Autoimme rakentamisessa ja välillä teimme enemmänkin, kun into alkoi huveta. Lapset tarvitsivat taukoja, ja kuten leikeissä yleensäkin, välillä hiljaisempaa ja sitten taas tiiviimpää leikkimistä ja rakentamista. Jossakin vaiheessa kuitenkin näytti että lasten oman majan rakentaminen oli saanut jonkinlaisen lopun ja tekemisen tunne oli kaikkoamassa. Päätimme ohjaajien kanssa yhdistää lasten majat meidän ohjaamaan kupolimajan rakentamiseen(katso Liite 4.). En pidä vielä kukaan ratkaisua pahana, sillä elimme lasten innostusten ja tunteiden mukana joten ohjaamista on mielestäni tunkeutua lasten leikkiin siinä vaiheessa, kun suunta sen jatkumiselle alkoi olla hukassa.

Kaakamon majakylänrakennustyöpaja oli mielestäni onnistunut kokeilu, jossa testasimme vapaata rakentamista ja ohjattua toimintaa yhdessä. Ohjattu toiminta lähinnä paikkailee niitä aukkoja innostuksessa, joita leikin aikana väistämättä syntyy.

5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Ohjaajien palautteet ja oma reflektio

Käytin apuohjaajien jälkiarviointeja yhtenä työkaluna, jolla peilasin onnistumisia ja epäonnistumisia majanrakentamistoiminnassani. Koin että majanrakentamisen ohjaaminen on sen verran uutta monille apuohjaajille ja itsellenikin, että kriittistä kokonaiskuvaa oli muilta ohjaajilta(ja itseltäni alussa) vaikea saada.

Kivirannan majanrakennustyöpajasta sain yhdeltä ohjaajalta palautteen ja Lohikentän juhlit – projektin projektityöntekijältä työharjoitteluarvion(katso Liite 5). Kummatkin olivat positiivisesti yllättyneitä majanrakentamisen kokemuksesta, toinen paikalla olleena ohjaajana ja toinen ulkoa päin tarkastelleena projektityöntekijänä. Kriitikkiä sain tapahtuman huonosta mainostamisesta ja ensimmäisen turvallisuussuunnitelman version puutteista.

Eniten parannettavaa oli mielestäni tiedotustoiminnassa. Työpajan markkinointi oli suppeaa ja osallistujia olisi voinut saada huomattavasti enemmän tehokkaammalla markkinoinnilla. Lisäksi suosittelisin kiinnittämään enemmän huomiota lehdistötiedotteiden, mainosten sekä muiden vastaavien tekstien oikeakielisyyteen niin lauserakenteen kuin isojen ja pienten alkukirjaintenkin kohdalla. Kirjoittaessa pitäisi aina ottaa huomioon se, että tekstiä kirjoitetaan jollekin toiselle, jonka silmissä pienetkin virheet saattavat syödä asian uskottavuutta, eikä vain itselle. Itse työpajassa ainoa negatiivinen puoli oli puumajan rakentamisen aikaan oleva tekemisenpuute pienimpien osallistujien kohdalla. Tästä tosin jo keskustelimme heti työpajan päättymisen jälkeen.(Toivanen 2010)

Jan-Mikael olisi voinut tehdä tarkemman suunnitelman majapajan aikataulusta; tiedottamisesta ja toteutuksesta. Nyt majapaja laitettiin vauhdilla kasaan ja se näkyi mm. osallistujamäärässä ...tiedottamisessa ja turvallisuusasiakirjojen tekemisessä on parantamisen varaa. Kiinnitä tulevaisuudessa enemmän huomiota tapahtuman markkinointiin. Pitäisi aina

pystyä ajattelemaan asioita mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen. Markkinointi on äärimmäisen tärkeä osa tapahtumaa/toimintaa ja jos siinä onnistuu niin "yleisöä" on ... Turvallisuusasiakirjojen tekeminen ei ole läpihuuto juttu, vaan niiden tekemiseen kannattaa todellakin varata aikaa. Turvallisuusasiakirjat ovat niin sinun kuin "asiakkaiden" turva. Hyvin tehdystä asiakirjasta on hädän sattuessa todella hyötyä. Turvallisuusasiakirjojen myötä joudut miettimään tulevia riskejä ja niiden minimoimista. (Viisanen 2010)

Itse koin että Kivirannan majanrakennustyöpaja sujui tyydyttävästi, mutta ei täysin lapsien ehdoilla. Isompien puu- ja kotamajojen rakentaminen oli selvästi isompien lapsien puuhaa, jossa pienelle lapselle ei jäänyt paljoakaan tehtävää. Onneksi lasten leikki löytää aina tiensä jostakin, kuten nyt kävi puumajan sisustamisen kanssa. Lapset alkoivat itse luomaan omaa majaansa sisältäpäin ja miettimään sääntöjä kuinka majakodissa olisi käyttäytyttävä. Tästä minulle virisikin ajatus yhteiskunnallisesta leikistä, jonka puitteet voidaan majojen rakentamisella luoda ja josta lapset sitten jatkavat rakentaen omaa leikkiyhteiskuntaansa.

Kaakamon majakylänrakennus-työpajassa käytin kyselylomakkeessani yksinkertaista neljän kysymyksen sarjaa, joka oli seuraavanlainen:

1. Olit mukana ohjaamassa majanrakennusta Kaakamossa. Minkälainen kokonaiskuva sinulle jäi tapahtumasta?
2. Onnistuimmeko luomaan samanlaisen välittömän innostuneisuuden ja tekemisen meiningin kuin lasten aidossa, omaehtoisessa majanrakennustilanteessa?
3. Syntyikö lasten välille yhteisöllisyyttä majojen rakentamisen kautta?
4. Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Ohjaajien vastaukset olivat hyvin positiivisia (katso liite 6). Monet ohjaajat vastasivat ensimmäiseen kysymykseen että heille jäi hyvä kuva tapahtumasta. Lasten pientä määrää tosin ihmeteltiin, mutta todettiin että ohjaus sujui leppoisasti. Yhdellä ohjaajalla jäi majojen väliaikaisuus harmittamaan:

- jälleen ikävä fiilis, kun majat pitää purkaa pois. Ei tuntunut kivalta. Ehkä tämän voisi välttää sillä, että majoissa käytetään vain luonnonmateriaaleja (paju, sisalnaru, hamppuköysi, koivu jne) jotka voitaisiin jättää lahoamaan luontoon, ja paikka, mihin majoja tehdään, etsittäisiin ajoissa, ja painotettaisiin alueen omistajalle miten majat

rakennetaan, ja miten nopeasti ne katoavat. (kuvat rakenteista, sekä selostus käytettävistä materiaaleista)(Ryynänen 2011)

Toiseen kysymykseen vastaus siitä, että onnistuimmeko saavuttamaan lapsuuden majanrakennuksen tunnelman, oli kaikilla myöntävä.

Lapset olivat ainakin minun mielestäni ihan täysillä mukana sitten kun vauhtiin päästiin, eli varsinaiseen rakennusurakkaan. Etenkin ensimmäisenä päivänä lapset saivat vapaasti käyttää luovuuttaan kun sopivaa majapaikkaa etsittiin ja majoja alettiin sitten rakentamaan. Ohjaajat lähinnä ohjailivat ja tarjosivat ehdotuksia ”oisko tässä hyvä, pysyiskö se paremmin jos laitettas tähän tämä puu” jne. Toisen päivän aikana päämajan rakentaminen sai sitten puolestaan pojatkin enemmän innostumaan ja isoa majaa rakennettiin koko porukalla. Uskon, että siinä tapahtui myös paljon ”teknistä” oppimista majanrakennuksesta.(Ania 2011)

Lasten leikkimisestä hyvänä esimerkkinä kävi yhden ohjaajan huomio tyttöjen rakentamasta kioskiluukusta.

Tytöt keksivät myös tehdä kioskin myyntiluukun, eli leikkivät kaiken aikaa rakentamisen ohella(Ravantti 2011).

Kolmanteen kysymykseen vastaus siitä, että syntyikö lasten välille yhteisöllisyyttä, oli taas kaikilla myöntävä.

Yhteisöllisyyttä syntyi siinä mielessä, että lapset tekivät ryhmänä hommia ja osasivat myös itse jakaa tehtävät. He osasivat kuunnella toisia, auttoivat toisiaan eikä yhtään riitaa syntynyt mistään, mikä oli tosi hyvä juttu!(Ania 2011)

Kyllä, aluksi pojat ja tytöt tekivät omia majojaan kauhealla kiireellä, ja myöhemmin yhdessä tunneleita ja isoa majaa. Lapset leikkivät rakentamisen aikana niin että kaikki oli samaa leikkiä. Ryhmän pieni koko auttoi kovasti siinä, mielenkiintoista olisi ollut nähdä isompi ryhmä toiminnassa. Missään vaiheessa ei ollut mikään pakonomainen tunne.(Ravantti 2011)

- Näin olin havaitsevani, eli yhteismaja poikien ja tyttöjen majan välillä oli hauska idea(Ryynänen 2011).

Neljänteen kysymykseen vastaus siitä, että mitä olisi voinut tehdä toisin, sain vastauksena jo ennalta odotetun lasten vähäisen määrän ja materiaalien ennakkoon kaasaamisen puutteen. Paikan etsiminen oli myös alussa vähän turhaa ajanhukkaa ja keinomateriaalien käyttöä kritisoitiin.

Kaikki oli hyvin vapaamuotoista, ja sellaisena hieman oudompaa minulle. Mutta vaikea löytää mitä olisi voinut tehdä toisin. Isompi ryhmä olisi ker-tonut enemmän kuinka hyvin homma toimii. Nyt kaikki sujui hyvin lep-poisasti.(Ravantti 2011)

Miinuspuolena pidin sitä, että majanrakennukseen tarvittavia materiaale-ja ei oltu huolehdittu tarpeeksi omasta takaa. Iso apu kuului siis naapurin isännälle, joka sattui olemaan rankametsällä ja kaadetut puut saimme käyttää vapaasti (oksat kattomateriaaliksi). Ilman hänen panostaan aikaa olisi kulunut varmasti enemmän ja olisiko jäänyt kesken? Alkuun oli myös vähän hakusessa paikka, minne on lupa rakentaa. Myöskään lapset ei-vät ehtineet päästä leikkimään rakentamissaan majoissa, mutta saivat kuitenkin mennä sitten omalla ajallaan majakylään.(Ania 2011)

- varmistella maanomistajalta majojen pidempiaikainen säilyminen
- jättää kaikki keinomateriaalit pois majoista
- kertoa lapsille luonnonmukaisista materiaaleista majanrakentamisessa
- kertoa lapsille jokamiehen oikeuksista, ja suhteuttaa se majanrakentami-seen(Ryynänen 2011)

Kehuja ja onnistumisen tunteita oli monilla, mutta itse lasten itseohjautuvaan majan-rakentamiseen ja englantilaisen leikkityön soveltamisen onnistumisen arviointiin en saanut tarpeeksi palautetta. Tyydyn siis toteamaan, että majanrakentaminen oli kai-kille silmiä avaava kokemus, johtuen sen harvinaisuudesta Suomessa, mutta spon-taanin lasten leikkimäisen rakentamistoiminnan osalta voisin arvioida että onnis-tuimme osittain. Kahden pidetyn työpajan jälkeen koen että tarvittaisiin vielä kolmas leikkimiseen keskittynyt tapahtuma, joka olisi toteutettu täysin englantilaisen leikki-työn periaatteiden mukaan, jossa majanrakennus olisi osana tapahtumaa ilman kii-reellisiä aikatauluja ja aikuismaista leikkimiseen kohdistuvaa ohjausta.

Lapsien pieni määrä myös vaikutti lopputuloksen puutteellisuuteen. Voiko samanlais-ta majanrakentamista suorittaa suuremmalle lapsijoukolle? Meillä oli kummassakin työpajassa alle kymmenen lasta paikalla rakentamisessa kerrallaan. Kuinka raken-taminen olisi luonnistunut, jos jokaisella ohjaajalla olisi ollut lapsia vastuullaan viisi kappaletta. Uskon että isompi määrä ei olisi suistanut rakentamista kaaokseen, vaan silloin meidän olisi oikeastaan ollut pakko soveltaa ohjaamista kuin englantilainen leikkityöntekijä: katsoen päältä turvallisuuden ja ajoittaisen neuvomisen näkökulmas-ta.

5.2 Majarakentaminen osana nuorisotyötä

Majanrakennus voi olla erinomainen ryhmäyttämisen työkalu, jota voidaan käyttää leiritoiminnassa, kansainvälisen nuorisovaihdon ohjelmanumerona ja muissa ryhmäyttämisisä. Ryhmäyttäminen ei kuitenkaan ole majanrakennuksessa samanlaista kuin niissä toiminnallisissa harjoitteissa, joita niin paljon nuorisopuolella käytetään. Majanrakennuksessa ideana on aluksi näyttää työkalujen ja materiaalin käyttö, mikäli ne eivät ole lapsille/nuorille tuttuja, ja sitten rakennustoiminnan tulisi mielestäni tapahtua yhdessä rakentaen ja suunnitellen. Majanrakennusta voidaan myös käyttää osana esimerkiksi vaellustoiminnan aktiviteettia tai osana yhteiskuntaopillista koulutusta, jossa majat ovat osa miniyhteiskuntaa ja siihen sijoittuvia aktiviteetteja (- live-roolipeli, värikuulasotia, airsoft - sotia jne.).

Majanrakennuksen suunnittelussa pätee vanha media – ammattilaisten ”Mitä, missä milloin” - kysymyssarja, joihin vastatessa majanrakentamisen projekti alkaa hahmottua.

5.2.1 Majan tyyppi ja rakennuspaikka

Ensiksi pitää päättää että minkälaista majanrakennusta lähdetään suorittamaan. Onko kyseessä muutaman päivän majanrakennusoperaatio siviiliasutuksen lähistöllä vai leiri – tyyppinen ratkaisu kauempana. Tämä vaikuttaa paljon mm. ohjaajien palkkauskustannuksiin, yöpymisen järjestämiseen ja rakennusmateriaalin kuljetuksiin. Rakentamisympäristössä olisi myös hyvä huomioida että rakennuspaikalla olisi liikuvia osia(kts. 3.1) ja muutenkin ympäristöä, joka houkuttelee löytöretkiin ja improvisointiin. Tietenkin turvallisuus pitää tarkistaa niin että kaikki mistä tarpeettomia onnettomuuksia voi syntyä, on minimoitu.

Majanrakentamista määrittelee hyvin paljon paikka mihin majat rakennetaan. Paikka vaikuttaa ensinnäkin siihen, että voidaanko majat jättää pitempään käyttöön vai pitääkö ne rakentamisen jälkeen purkaa. Pysyvämpää majaa puistoalueelle rakennettaessa tulisi lähestyä Tornion kaupungin teknistä virastoa ja puistopuolta. Luultavasti luvan heltäminen tuolloin edellyttäisi viranomaisilta asian siirtämistä tekniselle lautakunnalle, joka sitten joko antaisi rakentamiseen luvan tai sitten ei. Luvan antamisessa turvallisuusnäkökohdat ovat leikkipuistolaitteiden tasoa, joka määritellään EU: n

standardein. Olen aikaisemmin tehnyt valtuustoaloitteen, josta selviää standardivaatimusten tilausohjeet:

Leikkikenttävälineiden turvallisuusominaisuuksia koskevat eurooppalaiset standardit ovat olleet voimassa jo vuodesta 1999. Standardien vaatimukset on koottu Suomen Standardisoimisliiton (SFS) laatimaan käsikirjaan numero 143, jota voi tilata SFS:stä. Käsikirjaa voivat käyttää mm. laitteiden valmistajat, leikkikenttien ylläpitäjät (kunnat ja asunto-osakeyhtiöt) sekä valvontaviranomaiset. Uusien leikkikenttien rakentamisessa pitäisi myös käyttää edellä mainittuja standardeja. (Hakomäki 2008)

Väliaikaisen majojen rakentamiseen puistoihin edellyttäisi vain yhteydenottoa puistopuolelle ja itse ainakin suosittelisin sitä, mikäli tarkoituksena on rakentaa kaupungin puistoalueille.

Tiedottaminen tapahtuu luonnollisesti majanrakennus – leirin tai päivien järjestämispäätöksen jälkeen. Huomioitavaa on se että järjestetäänkö majanrakennusta naperoille(4 - 7 -vuotiaat), nulikoille(8 - 12 -vuotiaat) tai teineille(13 - 16 -vuotiaat) vai kaikille näille. Naperoille tiedottaminen tapahtuu päiväkotien, esikoulun ja koulun kautta. Nulikoille ja teineille koulujen ja nuorisotilojen kautta. Kaupungin sisäisen tiedottamisen lisäksi tulee tietenkin käyttää nuorisotoimen jo vakiintuneita tiedotuskanavia eli lehti-ilmoituksia, Kouluinfo-pistettä, paikallisradioita, Hertzilä – radio-ohjelmaa, facebook- ja netti - ilmoittelua, julisteita ja jopa kirjeitä, jos resursseja on. Mikäli majanrakennus on suunniteltu järjestettäväksi jollekin erityisryhmälle kuten ongelmanuorille tai vaikka lastensuojelun piirissä oleville nuorille, niin silloin kannattaa tiedotus hoitaa kaupungin sosiaalipuolen kautta.

5.2.2 Vuodenaikojen vaikutus majanrakentamiseen

Majanrakentamisen aika on myös olennaista rakentamisen materiaaleihin liittyen. Talvella ei luonnollisestikaan voi käyttää keväällä, kesällä ja syksyllä käytettäviä materiaaleja. Toisaalta talvella voi lumimajoille saada paljon helpommin lupia, kunhan ne on hyvin rakennettuja ja ne voi tarvittaessa purkaa. Pajun käyttöä kannattaa suosia varsinkin keväällä, jolloin paju on taipuisaa ja helpoimmin työstettävää. Keväällä

on myös mahdollista rakentaa ns. elävää majaa eli pajukkoa voidaan suoraan punoa majan muotoon, joka voisi olla pidemmän ajan mielenkiintoinen projekti.

5.2.3 Turvallisuus

Turvallisuus rakentamistoiminnassa on tärkeää niin kuin normaalissakin rakennustoiminnassa. Turvallisuussuunnitelman laatiminen tulee tehdä päävastuunkantajan ja muiden ohjaajien kanssa yhteistyössä, niin että jokainen sisäistää suunnitelman. Erilaiset rakennustekovaiheet tulee osata ennen varsinaista ohjaustilannetta, jotta kaikki tietävät mahdolliset riskit rakentamisen eri vaiheissa ja osaavat varautua niihin.

Akavan Erityisalat ry, Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry ja Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry ovat antaneet suosituksen leiri- ja retkityöaikojen korvauksista kuntasektorilla, josta löytyy tarvittavat tiedot leiritoiminnan järjestämiseen (suositus leiri- ja työaikojen kustannuksista kuntasektorilla 2010). Leiritoiminta edellyttää vähintään kahden ohjaajan läsnäoloa, mutta majanrakennuksessa suositeltisin useamman ohjaajan käyttöä, sillä valvottavien määrä ja materiaalin äkillinen tarve tarvitsee pienimmillään ainakin kolmen ohjaajan resurssin. Edellä viitatussa *leiri- ja retkityöaikojen korvauksista kuntasektorilla* -suosituksessa puhutaan henkilöstön mitoitusohjeesta, joka käsittää ohjaajan jokaista 10 leiriläistä kohden. Majanrakennuksessa on kuitenkin hyvä käyttää mitoitusta, jossa ohjaajalla on vastuullaan 5 lasta/nuorta, koska muuten turvallisuus voi kärsiä huomattavasti. Nyrkkisääntönä voidaan pitää yhtä ohjaajaa per majanrakennusporukka ja tällöin viisi per ryhmä on sopiva ja takaa turvallisuuden. Turvallisuussuunnitelmaa kannattaakin mitoittaa edellä mainitulla mitoituksella.

Majanrakennus paikalla kannattaa luoda selkeät työpisteet sahaamiselle, kokoamiselle, syömiselle ja materiaaleille. Työpisteitä on näin helpompi valvoa ja tekeminen tapahtuu koordinoitusti niille osoitetuilla paikoilla. Jokainen työvaihe sahaamisesta naulaamiseen ja kaikkeen siltä väliltä, tulee näyttää havainnollisesti ennen töihin alkamista. Ohjaajien on syytä valvoa ainakin aluksi jokaisen pikku rakentajan ensiyrittäjiä, jotta oppiminen on turvallista. Turvallisuusajattelu ei kuitenkaan saa tukahduttaa yrittämistä ja johtaa tilanteeseen, jossa aikuinen ottaa työn haltuun ja saa opetet-

tavan tuntemaan itsensä osaamattomaksi. Kaikenlainen kiire ja juokseminen tulee myös estää, jotta haavereita ei tapahdu. Pienemmät lapset saattavat alkaa myös kinastelemaan rakennuspaikoilla, jolloin riidat pitää välittömästi lopettaa ja yrittää keksiä lapsille jotakin tekemistä, sillä kinastelu on merkki tekemisen puutteesta. Työharjoitteluraportissani huomion asiaa näin:

Aloitimme myös puumajan rakentamista, jossa huomasin myöhemmin pienempien rakentajien jäävän ilman tekemistä. Aikuiset alkoivat liikaa eläytymään majanrakennukseen ja hullun kiilto silmissä he rakensivat puumajan tukirakenteita rakentaja -termien vilistessä keskustelun lomassa. Vaikka toisaalta oli hauska huomata kuinka me kaikki vanhemmatkin innostuimme majanrakentamisesta, niin siitä huolimatta oli aikamoisia vaikeuksia keksiä nuoremmalle väelle tekemistä. (Hakomäki 2010).

Työskentelyn ja taukojen aika kannattaa selkeästi ohjeistaa kaikille, jotta kukaan ei mene tekemään omiaan silloin kun muut ovat tauolla ja ohjaajien valvonta puuttuu.

5.2.4 Materiaalit

Materiaalit kannattaa suurimmaksi osaksi hankkia lahjoituksina kaupungilta, yrityksiltä, kolmannen sektorin toimijoilta ja yksittäisiltä kuntalaisilta. Helppoimmin rakennusmateriaalia eli lautaa, palkkia, nauloja kannattaa kysyä suoraan kaupungin puistopuolelta, jolla yleensä on käytöstä poistettuja puistopuolen penkkejä, kojuja jne. Kaupungin tekniseltä puolelta kannattaa myös kysyä puumateriaalia ja tietenkin kaupungin työmailta löytyy käytettyä puutavaraa, kunhan kysyy tarpeeksi ajoissa. Työkaluja, hampuköyttä, sisal – narua, nauloja kannattaa pyytää lahjoituksina erilaisilta rakentamisen työkaluihin erikoistuneilta yrityksiltä. Luonnonpuuta esim. pajua kannattaa pyytää maanomistajilta, jotka ovat enemmän kuin iloisia ilmaisesta harvennustyöstä maillaan. Kyläyhdistyksiltä saattaa myös löytyä runsaasti erilaista turhaa irtaimistoa, josta he luopuvat ilomielin. Majanrakennukseen osallistuvien lasten ja nuorten perheitä voi pyytää myös ottamaan mukaan omia työkaluja, joka helpottaa antamaan sponsori työkaluja niille joilla ei ole ja loput voivat käyttää perheensä antamia työkaluja. Osallistumismaksuja kannattaa periä pitemmistä tapahtumista, mutta käytännössä niillä peitetään vain osa muonitusjärjestelmän kuluista.

5.2.5 Majanrakentamista tarinan kanssa

Majanrakentamisessa tärkeintä on mielestäni pyrkiä samanlaiseen luovaan tunteilaan kuin mikä vallitsi lapsuuden majanrakentamisessa. On selvää, että kaikilla tämänkaltaisia muistoja ei ole, joten asia kaipaa määrittelyä. Alussa on totta kai pakko opettaa työkalujen ja materiaalin käyttöä, mutta sen jälkeen alkaa leikin mahdollisuus. Majanrakentamista voi lapsille motivoida leikkivihjeillä(kts.3.2), jolloin ideana on kehittää rakentamista vapaasti kehiteltävän tarinan kautta. Pienemmillä lapsilla nimenomaan tarina on vapaissa leikeissä kantava voima, joka määrää säännöt ja rytmin leikille. Majanrakennuksessa fiktiiviset viholliset, rakentajien oman identiteetin muuttuminen (keijut, tontut, peikot) tai mikä tahansa tarinan sisään rakentuva rakentaminen voi luoda toimintaa, jossa ohjaaja voi vetäytyä taustalle katsomaan kuinka lasten aivojen limbisen osa ottaa vallan leikissä.

Vanhemmilla nuorilla erilaiset roolipelit, liveroolipelit tai vaikka Big Brother - tyyppiset tehtävät toimivat leikin ja rakentamisen motivoijina. Mahdollisuudet ovat kiinni vain ohjaajien mielikuvituksesta ja kyvystä vastata nuorten leikkivihjeisiin.

5.2.6 Majanrakentamisen syitä

Omassa majatyöpajassani sosiaalisella tasa-arvoisuuteen pyrkimisellä oli tärkeä osa. Ensimmäinen majanrakennustyöpaja järjestettiin kerrostalolähiön alueella ja ensisijaisesti lapsille, joilla ei ole omaa pihaa ja mahdollisuutta rakentaa majaa. En perinyt minkäänlaisia maksuja työpajasta, joten raha ja yhteiskunnallinen asema ei ainakaan ollut este majanrakentamiselle. Tärkeää onkin mielestäni teroittaa että majanrakentaminen antaa hyvin paljon sellaisille nuorille, joiden kotioiloissa ei arvosteta aktiivisuutta ja joiden vapaa-ajan askareet ovat rajoittuneempia perheen tulotason takia. Ihmeperantumisia ja suoranaisia yhteiskunnallisia emansipaation ilotulituksia on majarakentamisesta turha odottaa, mutta kytevää intoa ja halua pärjätä ja tehdä.

Majanrakentaminen antaa kuitenkin lapselle ja nuorelle itsetuntoa tekemisen oppimisen kautta ihan niin kuin polkupyörän korjaamisen oppiminen antaa tunnetta selviy-

tymisestä nykymaailmassa. Kyseessä on kuitenkin muutakin. Mahdollisuus päästä itse rakentamaan ja luomaan majoja, on nykypäivän valmiin maailman aikana mitä tärkeintä. Varsinkin yhdessä rakentaminen ja leikkiminen antaa tunnetta yhteisöllisyydestä, joka varsinkin majanrakentamisen kohdalla meinaa lapselle tunnetta oman vertaisryhmän ”jutusta, joka me tehtiin”. Tämä on tärkeä tunne, joka kantaa läpi elämän. Roy Kozlovsky sanoo saman asian:

Kansalaisen mallin muuttuminen vääjäämättä muuttaa myös leikin luonnetta, järjestyksen ja kurin painotuksesta kohti itsekontrollia ja luovuutta (Kozlovsky 2006, 6).

Itse huomasin muistot nuoruuden ja aikuisiän alussa, jolloin vuokrasimme ja kunnostimme oman sosiaalitalon VR:n makasiineille, juuri samaksi tunteeksi kuin aikaisemmat majanrakentamiskokemukset. Me teimme silloin ihan omaa juttuamme.

5.3 Mahdottomasta mahdollisuus: seikkailuleikkikenttä Tornioon

Tornio suunnittelee tällä hetkellä toimintapuistoa rajan seutuville, joka tulee luultavimmin olemaan kallis erikoispuisto erityisvälinein. Elämyspuistoksi nimetty projekti tulee luultavasti toimimaan aika samalla konseptilla kuin monet muut puistot pohjoismaissa: -hiukan tavallista paremmin varustettuna leikkikenttänä, jossa kaikki toiminta perustuu valmiiksi rakennettuihin toimipisteisiin. Mikäli kuitenkin haluttaisiin erottua muista pohjoismaisista leikkikenttä-tarjoajista, niin itseään alati lapsen ehdoilla muuttava seikkailuleikkikenttä olisi huomattavasti radikaalimpi ja enemmän suosiota saavuttava kokonaisuus. Haluankin kartoittaa opinnäytetyössäni seikkailuleikkikentän konseptia ja mahdollisuuksia suomessa ja varsinkin Tornion alueella toteuttavana lasten- ja nuorten toimintana.

5.3.1 Kustannukset

Seikkailuleikkikentät Englannissa, Saksassa ja muualla maailmassa eivät ole halpoja, sillä niissä toimii aina leikkityöntekijöitä, playofficer: ita. Henkilökuntaa pitää olla leikkiympäristön ylläpitoon, turvallisuuteen, leikkityö-ohjaamiseen, uusien leikkien mahdollistamiseen ja materiaalien hankkimiseen.

Nykyaikainen leikkikenttä Torniossa maksaa noin 40000 - 60000 euroa (Lokio 2011) ja siihen kuuluvat stabiilit leikkikenttämateriaalit ja asennukset. Seikkailuleikkikenttä

maksaa huomattavasti enemmän esimerkiksi Englannissa Haringeyn Somerford Grove - seikkailuleikkikenttä maksoi 80000 puntaa rakentaa. Henkilöstön ja koko seikkailuleikkikentän pyörittäminen, johon sisältyy korjaukset ja leikkikentän kehittäminen, maksoi 110000 puntaa vuodessa. Tuolla summalla katettiin kolmen täysiaikaisen leikkityöntekijän palkkaukset viideksi päiväksi viikossa ympäri vuoden, sisältäen lomat. Suurin rahoitus tuli Englannin lotto-organisaatio Big Lottery Fund: in Green Space's – ohjelmalta Sport England: in kautta. Loput rahoitukset tulivat EU:n Building Sustainable Prosperity Programme, Neighbourhood Initiative Fund (NIF) ja BBC Children in Need:in kautta(PlayLondon 2007).

On selvää, että Seikkailuleikkikentän rakentaminen ja ylläpito maksaisi enemmän kuin tavallisen leikkikentän teko ja ylläpito. Kuitenkin, seikkailuleikkikentän ainutlaatuisuuden ja arvokkaan pedagogisen opetus- ja työharjoittelu mahdollisuuksien kautta en usko, että rahoituksen saamisessa tulisi olemaan kovin paljon ongelmia. Varsinkin, kun se olisi Ruotsissa ja Suomessa ensimmäinen laatuaan. Seikkailuleikkikenttä tulisikin naittaa yhteen Peräpohjolan opiston ja Humanistisen ammattikorkeakoulun kansainväliseen oppilasvaihtoon ja yhteistyöhön, ja sitoa se yhdeksi työssä - oppimisen paikaksi, siinä missä Tornion nuorisotoimi tai vaikka Tornion kaupungin iltapäiväkerhot.

5.3.2 Ylläpitäjä

Seikkailuleikkikenttää hoitavat työaikoina leikkikentän työntekijät ja muina aikoina leikkikenttä on suljettu(kts.5.4.3). Työntekijät palkkaa kaupunki, mutta se voi myös olla esimerkiksi järjestö. Asutuskeskusten viereen sijoitettavissa leikkikentissä on mahdollisuus alueen asukkaiden osallistumiseen, jossa esim. Englannissa on luotu seikkailuleikkikenttien yhteyteen toimivia yhdistyksiä. Seikkailuleikkikenttien yhdistykset ensinnäkin sitouttavat asukkaita pitämään seikkailuleikkikentästä huolta ja tarjoavat alueen vanhemmista tarvittavaa vapaaehtoista työvoimaa työntekijöitä auttamaan.

Seikkailuleikkikentät, joiden toimintaa johdetaan ja operoidaan asumisyhteisöjen kautta, saavat käyttöönsä alueen voimaresursseja, joiden käyttöön keskittyneillä organisaatioilla ja julkisilla hallintoelimillä ei ole pääsyä(Donne Buck 2009, 2).

5.3.3 Seikkailuleikkikentän sijainti ja rakenne

Seikkailuleikkikentät suositellaan rakennettavaksi jonkun asumisalueen viereen, niin että äideillä ja isillä on suora näköyhteys ja lyhyt matka seikkailuleikkikentälle (London Play Briefing, October 2007). Torniossa mieleeni tulee välittömästi Kivirannan Tapiolantien kerrostalojen vieressä oleva leikkikentän vieressä oleva tyhjä tontti ja Putaalla Aarnintien kerrostalojen vieressä puretun rivitalon tontti. Kummatkin paikat ovat isojen asuinalueiden yhteydessä ja näiden alueiden lapset asuvat tiiviisti ja heillä ei ole omaa takapihaa, johon rakentaa majoja (kts.4.1). Kerrostaloalueiden ihmiset eivät yleensä koe alueitaan yhteisöiksi, mutta tässä olisi mahdollisuus sitoa ainakin alueen lapsi- ja nuorisoperheet tiiviimmin alueen yhteyteen.

Seikkailuleikkikenttiin suositellaan rakennettavaksi ympärille korkeat aidat näköesteeksi katutasolle, joka tavallaan tarjoaa lapsille suojaa ja selkeästi rajaa leikkikentän alueen. Aita tarjoaa myös selkeän ”oman alueen”, joka näyttäytyy lapsille heidän valtakuntana, joka on erotettu aikuisten maailmasta (Harry Shier 1984, 6). Aita myös palvelee selkeänä merkinä sille, että koska leikkikenttä on auki ja milloin ei.

Seikkailuleikkikentät suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Se, että lapsilla on mahdollisuus rakentaa ja purkaa leikkikenttää, tekee leikkikentästä myös heidän leikkikenttäänsä. Seikkailuleikkikentällä tulee myös olla ulkoruuan valmistukseen sopiva tulisija, ja mahdollisuus kaivaa maata yhtenä osana seikkailuleikkikentän toimintoa. Näin osallisuutta opitaan huomaamatta jo ennen kouluikää. Puolustukseksi, selkeiden piirustusten ja suunnitelmien puutteelle, voi kunnan suuntaan perustella että seikkailuleikkikentällä on palkatut työntekijät, jotka valvovat lasten leikkiä ja rakentamista. Kiinteinä rakenteina on työntekijöiden taukotilat, wc-tilat ja varastotilat, jotka voi hoitaa lämmitetyillä ja ilmastoiduilla konteilla, jolloin käyttörahaa itse lasten leikkikentän rakentamiseen jää enemmän.

6 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUKSET

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajien työkaluna leirit ja erinäiset seikkailukasvatuksen toiminnalliset harjoitteet ovat jo tuttuja työkaluja nuorisotyössä. Nykypäivänä myös liveroolipelit, värikuulasodat ja airsoft - sodat kuuluvat nuorisotoimintaan. Majanrakennus toimintana on ikivanhaa, ja niin kauan kuin nuorisolla on ollut vapaa-aikaa, niin haja-asutus kuin kaupunkialueilla on rakennettu majoja. Siitä huolimatta en ainkaan itse ole törmännyt tähän perustavanlaatuisen toimintaan kovinkaan useasti nuorisotoiminnan kentällä. Ilmeisesti asiaa on pidetty liian lapsellisena ja siten sopimattomana nuorten kanssa työskentelyyn. Turvallisuusnäkökulmien tiukentuminen osaltaan myös luonut työskentelyilmapiiriä, jossa riskit käyvät niin suuriksi että toimintoa ei uskalleta toteuttaa. Nykyään kuitenkin ilmapiiri on muuttunut ja majan rakentaminen voisi olla oikeasti kiehtova ja loputon tuunauksen kohde, johon saisi uppomaan nuorten aikaa ja intoa kiitettävästi.

Käytännölliseltä kannalta katsoen voin suositella Tornion nuorisotoimelle majanrakennusta hyvänä ohjelmallisena sisältönä, joka sopii osaksi jotain muuta aktiviteettia tai aivan omana tapahtumana tai toimintona nuorisotyössä. Työntekijöiden määrissä noudattaisin edellä mainittuja (kts.5.2.3) yksi ohjaaja/5 hengen majanrakennusporukka henkilöstömääriä ja turvallisuuden kannalta voin kokemuksesta sanoa että en ole asiaa mitenkään liikaa suurennellut. Materiaalien osalta luotan Tornion kaupunkiin, mutta lisämateriaalia voi hankkia erilaisilta lahjoittajilta ja sponsoreilta.

Täysin virheittä en omassa opinnäytetyössäni ole edennyt. Panen kummassakin työpajassa lasten vähäisyyden syyksi oma osaamattomuuteni mainostamisen suhteen. Tiedottaminen ja markkinointi ovat tärkeitä taitoja, joita tarvitaan kun halutaan yhteyttä potentiaaliin majanrakentajiin. Toisaalta pystyimme ainakin harjoittelemaan ja soveltamaan ohjaustamme hyvin tehokkaasti, koska meillä oli aikaa kaikille lapsille tarpeeksi. Koenkin että ohjausoppimiseni soveltaminen suurempiin massoihin voidaan soveltaa sitten, kun resurssit ja puitteet sille ovat valmiit. Turvallisuussuunnitelman teon olen opinnäytetyöni prosessissa oppinut pariinkin kertaan ja siinä mielestäni ei enää ole tärkeää että kuka turvallisuussuunnitelman tekee eli saanko siitä kunnon vai ei, vaan se että siitä on keskusteltu ja se on ohjaajien kanssakäymisen perusteella tehty mahdollisimman kattavaksi. Hallittua riskiä pitää majanrakentamisessa pystyä ottamaan, jotta rakentamiseen tulee lapsilla ja nuorilla luonteva suhtautuminen ilman pelkoa ja epävarmuutta.

Majanrakentamistoiminnasta olen oman reflektioni ja teoreettisen etsintäni kautta tullut seuraavaan lopputulokseen: Majanrakennus on yksilön voimaantumista sosiaalisen tekemisen kautta ja se on myös vertaisryhmän voimaantumista, silloin kun jotain saadaan neuvoteltua, suunniteltua ja lopulta rakennettua. Liika ohjaus ja sanelu pilaa lapsen/nuoren tekemisen, johon kuuluu hallittujen riskien ottamista ja kokeilevaa erehtymistä. Ohjaamisen tulee tapahtua huomaamatta, ikään kuin mahdollistaen lasten/nuorten oman rakentamistoiminnan.

Yhteisöllinen rakentaminen ja oman lymyilypaikan rakentamiseen liittyy syvempiä yhteiskunnallisia tarpeita kuin aluksi voisi luulla. Teini-iän ja täysi-ikäisyyden kynnyksellä aloimme muutaman toverin kanssa puuhaamaan nuorisoyhdistystä ja haaveilimme omasta toimitilasta. Koen tuon ”oman toiminnan” kaipuun jonkinlaisena majanrakentamisen jälkeen tulevana autonomian ja voimaantumisen pyrkimyksenä: - askeleen pidemmälle vietyinä majanrakentamisena. Näen tässä perinteisen nuorisotyön ja uudemman vapautuksen pedagogiikan välisen konfliktin. Perinteisen nuorisotoiminnan tarkoituksena on valvoa nuoria ja kasvattaa heistä jo olemassa olevan yhteiskunnan normien mukaisia kansalaisia, kun taas vapautuksen pedagogiikan tarkoituksena on kasvattaa itsenäisen toiminnan ja – oivalluksen kautta kriittisiä ja yhteiskunnallista muutosta ajavia kansalaisia. Perinteisen nuorisokasvattajan asennetta voisi kuvata karrikoiden ”mitä siitä tulee, jos nuoret saa tehdä mitä niitä huvittaa” - asenteella, kun taas vapautuksellisen pedagogiikan nuoriso-ohjaaja voisi vastata tähän että ”..niin? Pitäisiköhän meidän kuitenkin antaa nuorison tehdä jotakin itsekin?”. Nuorisoa ei ole sen helpompaa ohjata ja valvoa vapautuksen pedagogiikan vallitessa kuin perinteisemmän nuorisotyön alaisuudessa. Päinvastoin kaikesta tulee vaikeampaa, kun pitää miettiä että miksi ja minkä takia ohjeita, sääntöjä ja lakeja yhteiskuntaamme tehdään ja ennen kaikkea onko kaikki yhteiskunnassamme oikeudenmukaista. Maailmanmenon ihmettely, Itsestäänselvyyksien häviäminen ja maailmankuvien kyseenalaistaminen meinaa hirvittävästi töitä niin ohjaajalta kuin nuoriltakin. Se on se hinta, joka maksetaan nuorison todellisesta osallisuudesta ja siitä että nuoriso todella harjoittaa vallankäyttöä.

Opinnäytetyöni syvempi merkitys itselleni on se, että majanrakentaminen on oikeasti synonyymi lasten ja nuorten omaehtoiselle toiminnalle, -oppimiselle, -leikille ja –

tilalle. Majanrakentaminen jo sananakin tuo mieleen enemmän yhdessä tekemistä kuin tilannetta, jossa joku ylempi taho tulee kertomaan kuinka majoja tulisi rakentaa. Majanrakennus onkin synonyymi aktiivisen kansalaisen lähtökohdista lähtevälle tekemiselle ja vallankäytölle. Esimerkkinä tämmöisestä vallankäytöstä voisi olla vaikka nuorisotilojen käsittäminen eräänlaisina nuorten majoina, joissa majan haltijoilla on jatkuva oikeus tuunata ja muokata tilaansa niin, että se palvelee sitä käyttävää yhteisöä eli nuoria. Ajatuksesta, että tämä on meidän maja, ja me tehdään siitä sellainen kuin me halutaan. Pitäisikin päästä ajatukseen, että tämä on meidän nuorisotila/koulu tai jopa yhteiskunta, ja me tehdään siitä sellainen kuin me halutaan. Omasta toiminnasta ja sitä kautta tulevan voimaantumisen kautta majanrakentamiselle on siis hyvinkin pitkälle meneviä vaikutuksia nuoren itsetuntoon ja tulevaan kansalaisuuteen ja yhteiskuntaan, jota nuori on luomassa.

Monet teoriat seikkailuleikkikenttien ja englantilaisen leikkityön osalta puhuvat vapaan leikin puolesta. Vapaa leikki ei kuitenkaan meinaa aikuisten osalta välinpitämättömyyttä, lapset oman onnensa nojaan, jättämistä leikkien osalta. Välinpitämättömyyttä asennetta ja rakenteellista väkivaltaa kuvaa mielestäni stabiilit ja mielikuvituksettomat leikkikentät, joita yhteiskuntamme lapsille tuottaa. Rakenteellista väkivaltaa on mielestäni liian pitkälle viety ohjattu leikkitoiminta, joka on tarkoituksella korvannut osan lasten omaehtoisesta leikistä. Meidän kasvattajien on kysyttävä itseltämme rehellisesti että tekeekö mielikuvitukseton leikkikenttäsuunnittelu ja ohjatut toiminnot väkivaltaa lapsen omalle mielikuvitukselle ja luovuudelle. Mielikuvitus, luovuus, sosiaalisuus ja lapsen oma hallittu riskinotto kasvattavat lapsia kohtaamaan nykyaikamme paineita, joihin kuuluu innovatiivisuus, sosiaalisuus ja riskien otto, paremmin kuin liian valmiiksi pureskeltu mielikuvitukseton leikkiminen. Ennen vapaan leikin puoltajia sanottiin taivaanrannan maalareiksi, mutta nykyään kun asiasta on tieteellistä ja todistettua tietoa, joka kiistattomasti on todistettu kvantitatiivisissa tutkimuksissa, ei asiaa voida enää sivuuttaa (Leikin loppu 2011). Monet kehityspsykologit pitävät lasten vapaata leikkimistä eläinlajeille tyypillisenä evolutionaarisenä luonnon valmistautumisena aikuiselämän yllätyksellisyyteen ja ennakoimattomuuteen. Aivojen kehityksen kannalta vapaa leikki on välttämättömyyttä ja nykyinen ohjattu vapaa-ajan suuntaus on tuhoamassa moni tuhat - vuotista evolutionaarista perintöä (Leikin loppu 2011). Vapaa leikki on myös luomista ja tuhoamista, jotka kummatkin liittyvät kiinteästi myös aikuisuuteen ja luomistapahtumiin taiteessa ja tieteessä. Eikö juuri tiede, taide ja poli-

tiikka ole eräänlaista aikuisten leikkiä, jossa aina välillä vanha kaatuu, jotta jotain uutta voi syntyä(Bergström 1997). Se on se hinta, joka maksetaan jos yhteiskuntamme haluaa kehittyä ja siksi vapaan leikin mahdollistaminen on niin tärkeää.

Nykyään myös vapaa-aikaa hinnoitellaan niin, että lapsetkin oppivat arvottamaan kokemuksiaan sen mukaan miten siihen uhrataan rahaa. Ilmaista, mutta hauskaa leikkiä ei osata leikkiä, koska siitä ei ole maksettu. Jokainen leikki vaatii teknologisia leluja, jotka piippaavat ja vilkkuvat. Leikin tuotteistaminen lelujen kautta tunkee itseään lasten maailmaan, jossa lelut leikkivät itsenäisesti ja lapsi jää passiiviseen yleisön osaan(Playwork primer 2009, 13 - 14). Tämän takia yksinkertainen ilmainen pahvilaatikko voi antaa lapselle niin paljon enemmän, sillä lapsi itse luo leikkinsä maailman ja pahvilaatikko kuuluu leikin liikkuviin osiin(kts. 3.1 Theory of moving parts). Yhteiskunnallisesti vapaan leikin unohtuminen heijastelee nyky-yhteiskuntamme todellisuutta: ohjattu toimintaa pidetään enemmän arvossaan kuin pelkkää vapaata leikkiä. Se, että vanhemmat vievät lapsiaan harrastuksiin ja ohjattuun toimintaan, pidetään merkinä siitä että vanhemmat haluavat kehittää lapsiaan. Tietenkin harrastuksiin ja ohjattuun toimintaan uhrataan rahaa, joka osaltaan ruokkii ohjatun toiminnan äänenpainoa ja huomiota julkisuudessa. Vapaalla leikillä ei ole kyseistä koneistoa puolellaan, joten sen puolustaminen markkinataloudessa on tietenkin vaikeampaa.

Ehdotukseni Suomen ensimmäisestä seikkailu leikkikentästä on pitkän aikavälin ajatus, jossa ajattelin nimenomaan Humanistisen ammattikorkeakoulun ohjaus-taitojen ja koko pedagogiikan kehittämistä, niin että Tornion kampuksesta tulisi ensimmäinen suomalainen englantilaista leikkityön pedagogiaa soveltava oppilaitos. Oppilas- ja opettajavaihtoa tämän suuntauksen kanssa voisi järjestää ja kehittää meidän oloihimme sopivaa leikkityötä, jota voisi soveltaa Suomen ensimmäisessä seikkailuleikkikentässä. Tornion kampuksen tulevista oppilaista joku voisi yhdessä ulkomaisien opettajien kanssa aloittaa leikkityön teorioihin ja käytänteisiin tutustuvan yhteistyön, jota voisimme sitten soveltaa Torniossa omaan seikkailuleikkikenttäämme. Periaatteessa olen vain raottanut seikkailuleikkikenttien ja leikkityön mahdollisuuksia, ja nyt koululla ja oppilailla on mahdollisuus jatkaa ja kehitellä ajatuksia ja mahdollisuuksia pidemmälle.

Seikkailuleikkikenttä ja leikkityö voisivat sisältönsä puolesta palvella Torniota myös matkailullisesti, koska vastaavia leikkikenttiä ei Suomesta, Ruotsista tai Norjasta löydy. Mielestäni seikkailuleikkikenttä olisi sisällöllisesti huomattavasti mielenkiintoisempi(- ja kaupungille halvempi) kuin esimerkiksi Kemin lumilinna, jossa voidaan kerran käydä katsomassa jääveistokset ja laskemassa mäkeä, mutta sen jälkeen koko homma on nähty. Muuttuva leikkikenttä, joka muuttuu lasten leikkien mukaan ja elää koko ajan jatkuvassa muutoksessa, olisi lasten kannalta huomattavasti mielenkiintoisempi kuin staattinen leikkikenttä tai huvipuisto, joka luodaan kerran ja sen jälkeen sitä ei ole mahdollista muuttaa leikkien mukaan.

LÄHTEET

Akavan erityisalat ry. Suositus leiri- ja retkityöaikojen korvauksista kuntasektorilla – internetsivusto. Viitattu 23.9.2010.

<http://www.akavanerityisalat.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/suositus-leiri--ja-retkityoajkojen-korvauksista-kuntasektorilla.html>

Bergström, Matti 1997. Mustat ja valkeat leikit. Juva: WSOY.

Csikszentmihalyi, Mihaly 2005. Flow — elämän virta: tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Suomentanut Ritva Hellsten. Helsinki: Rasalas

Davy, Annie 2008. Teoksessa Brown, Fraser & Taylor, Chris (toim.) Foundations of Playwork. Glasgow: Open University Press, 154 – 157.

Freire, Paulo 2005: *Sorrettujen pedagogiikka*. Suomentanut Joel Kuortti. Toimittanut Tuukka Tomperi. Tampere: Vastapaino.

Espinassos, Louis 2010. Rakennetaan maja. Suom. Sari kumpulainen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo

Gladwin, Mark 2008. Teoksessa Brown, Fraser & Taylor, Chris (toim.) Foundations of Playwork. Glasgow: Open University Press, 68 - 71.

Kozlovsky, Roy 2006. The Junk Playground: creative destruction as antidote to delinquency. Viitattu 6.10.2011. http://threatnyouth.pbworks.com/f/Junk_Playgrounds-Roy_Kozlovsky.pdf

Leikin loppu-dokumentin sivusto Yle teeman juttuarkisto 2011.

Viitattu 24.09.2011. <http://teema.yle.fi/ohjelmat/juttuarkisto/leikin-loppu>

Lokio, Jarmo 2011. Puhelinkeskustelu leikkipuistoista 6.10.2011. Tornio.

Meskanen, Pihla 2006. Pieni majakirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Play Bristol 2009. Loose Parts. Bristol: Play Bristol.

Viitattu 3.10.2011. <http://playbristol.org/25/looseparts/>

Siukonsaari, Anssi. Yhteisöviestinnän opas. Tietosanoma Oy 2002.

Tovey, Helen 2007. Playing Outdoors. Buckingham, GBR: Open University Press, 122.

Taylor, Chris 2008. Teoksessa Brown, Fraser & Taylor, Chris (toim.) Foundations of Playwork. Glasgow: Open University Press, 43 –47.

Tornion leikkikenttien uusiminen Sfs - en 1176 ja 1177 standardien tasolle – aloite Tornion kaupunginvaltuustolle internet sivusto. Viitattu 23.9.2010

<http://212.50.147.150/d5web/kokous/KOKOUS-1241-33.HTM>

Ward, Colin 1996. Anarchy in action. London: Freedom press.

Wilson, Penny 2009. Playwork Primer 2009. Alliance for Childhood 2009.

Viitattu 3.10.2011.

http://www.allianceforchildhood.org/sites/allianceforchildhood.org/files/file/playwork_primer.pdf

LIITTEET

LIITE1. Kivirannan majanrakennustyöpajan mainos.

Nyt on kivirannan lapsilla mahdollisuus osallistua maksuttomaan:

MAJANRAKENNUS

työ pajaan

aika:

Pe - Su 30.08.-
01.09.2010 välisenä
aikana joka päivä
klo.10:00 - 17:00

Paikka:

Tapiolantien leikki-
puisto

Ilmoittautumisia ottaa

vastaan Jan-Mikael

Hakomäki, jolle voi omat lapset ilmoittaa pu-

helimen kautta gsm.040 – 7242485

tai sähköpostin kautta:

jan-mikael.hakomaki@pp.inet.fi

Työpaja on suunniteltu kivirannan 7-12 vuotiaille lapsille, mutta mukaan pääsee myös 4-6 vuotiaat vanhemman seurassa. Työpaja on lapsille maksuton ja mukaan mahtuu enintään 20 lasta. Ensimmäisellä työpajaan otetaan lapsia, jotka asuvat kivirannalla kerrostaloissa ja joilla ei ole omaa pihaa johon majoja rakentaa.

Työpajaan osallistujille ei ole järjestetty ruokailua, joten eväät kannattaa antaa lapselle mukaan tai sitten ruokatauon aikana klo.14-14:30 on mahdollisuus käydä kotona syömässä.

LIITE 2.

Kaakamon majakylänrakennus-työpajan mainos.

Majakylän rakennus – työpaja Kaakamossa 16.-17.6.2011

Kaakamon peruskouluikäisillä (7v.-12v.) on nyt mahdollisuus osallistua Majanrakennustyöpajaan, joka järjestetään kesäkuussa torstaita perjantaihin 16.6.-17.6. välisenä aikana. Majojen rakentamiseen kokoonnutaan aina Kaakamon kylätalolle klo.10:00 ja lopetetaan joka päivä klo.17:00.

Majanrakentamiseen ilmoittaudutaan nuoriso-ohjaaja Jan-Mikael Hakomäelle:

puhelin: 040-7242485

sähköpostilla: jan-mikael.hakomaki@pp.inet.fi

Osanottajia otetaan mukaan rajattu määrä, joten ilmoittaudu ajoissa!

Et tarvitse mitään omia työkaluja majojen rakentamiseen, sillä rakennamme majat naruilla ja köysillä pajusta. Emme tarjoa ruokailua, joten omat eväät mukaan. Majanrakennustyöpaja on maksuton ja vakuutettu.

Tervetuloa rakentamaan Kaakamon kylän omaa majakylää!

Tapahtuman järjestää Uusi askel ry yhteistyössä Kaakamon kyläyhdistyksen kanssa.

LIITE 3. Tyttöjen ja poikien majan käytävää. Kuvannut Jan-Mikael Hakomäki

LIITE 4. Lasten maja ja ohjaajien kupolimaja. Kuvannut Jan-Mikael Hakomäki

LIITE 5 Kivirannan majanrakennus-työpajan ohjaajan ja projektityöntekijän vastaukset

Aapo Toivanen 2.8.2010 Humanistinen ammattikorkeakoulu Tornion kampus Vertaisarviointi / Jan-Mikael Hakomäki

MAJANRAKENNUSTYÖPAJA

Järjestit majanrakennustyöpajan Kivirannan alueen lapsille, joka ideana oli loistava. Olit selvittänyt ennakkoon hyvin majanrakennukseen liittyviä asioita kirjallisuuden pohjalta aina solmuista lähtien ja olit perehtynyt erilaisten majatyyppeiden rakentamiseen loistavalla tavalla, minkä johdosta myös itsellesi uudentyylisten majojen rakentaminen onnistui johdollasi hyvin. Olit selvittänyt majanrakennuksen turvallisuusriskit ja järjestänyt suhteellisen hyvin paikalle ensiapuvälineet sekä kaiken muunkin tarvittavan materiaalin.

Eniten parannettavaa oli mielestäni tiedotustoiminnassa. Työpajan markkinointi oli suppeaa ja osallistujia olisi voinut saada huomattavasti enemmän tehokkaammalla markkinoinnilla. Lisäksi suosittelisin kiinnittämään enemmän huomiota lehdistötiedotteiden, mainosten sekä muiden vastaavien tekstien oikeakielisyyteen niin lauserakenteen kuin isojen ja pienten alkukirjaintenkin kohdalla. Kirjoittaessa pitäisi aina ottaa huomioon se, että tekstiä kirjoitetaan jollekin toiselle, jonka silmissä pienetkin virheet saattavat syödä asian uskottavuutta, eikä vain itselle. Itse työpajassa ainoa negatiivinen puoli oli puumajan rakentamisen aikaan oleva tekemisenpuute pienimpien osallistujien kohdalla. Tästä tosin jo keskustelimme heti työpajan päättymisen jälkeen.

Kokonaisuudessaan työpajaa voidaan sanoa onnistuneeksi. Osallistujia oli melko sopiva määrä ja ohjaajien oli helppo hoitaa tehtävänsä, koska heitä oli paljon, vaikka heillä töitä riittikin koko ajan. Olit onnistunut hankkimaan paikalle oman sosiaalisen verkoston avulla vapaaehtoisia ohjaajia, ja koko ohjausryhmä koostui henkilöistä, jotka saivat viikonlopuksi aikaan hyvän yhteishengen. Terävien työkalujen yms. käytöstä huolimatta haavereilta vältyttiin, koska työturvallisuudesta oli huolehdittu hyvin, eikä työpajasta jäänyt luultavasti kenellekään mitään hampaankoloon. Jatkossa samanlaisen työpajan toteuttaminen ei olisi mitenkään mahdotonta, vaan pikemminkin hyvää jatkoa tälle loistavalle idealle. Osasit hyvin tarkastella omaa työtäsi ja huomioida, mitä olisi kannattanut tehdä toisella tavalla. Sen vuoksi suosittelun kirjaamaan nämä asiat ylös, jotta mahdollisella seuraavalla kerralla majanrakennus onnistuisi vieläkin paremmin.

HARJOITTELUN OHJAAJAN PALAUTE AMMATTITAITOA EDISTÄVÄSTÄ HARJOITTELUSTA

<p>Harjoittelupaikka: HUMAK, Lohikentän juhla 2010-hanke</p> <p>Opiskelija: Jan-Mikael Hakomäki</p>	<p>Harjoittelun ohjaaja: Elina Viisanen (Lohikentän juhla 2010-hankkeen projektipäällikkö)</p> <p>Harjoittelun ajankohta: 10.6-17.8.2010</p>
<p>Harjoitteluna suoritettu opintojakso: Seikkailukasvatus järjestö- ja nuorisotyössä 5 op</p>	
<p>Sovitun harjoittelun toteutuminen työpaikalla: (. 20 päivätty harjoittelusopimus tuntia)</p> <p>Läsnäolo: 120 tuntia</p> <p>Poissaolot: tuntia</p>	
<p>Palaute opiskelijan asettamien oppimistavoitteiden toteutumisesta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Kivirannan kerrostaloalueen lapset pääsivät rakentamaan yhdessä aikuisten kanssa majoja. 2.Majanrakennus oli yhteisöllistä toimintaa, koska mukana olivat niin kerrostalon lapset kuin aikuisetkin. Majanrakennuspaja samalla yhdisti kerrostalon asukkaita ja loi toiminnan kautta yhteisöllisyyden henkeä vuokra-asunto alueelle. 3.Majanrakennuspajalla saatiin konkreettisesti aikaan majoja, joista oli iloa seuraavina viikkoina asuinalueen lapsille. Itse majanrakennuspaja ei tullut maksamaan juurikaan mitään, koska Jan-Mikael sai loistavasti sponsoreita ja talkoolaisia mukaan. 4.Majapajan markkinointi takkuili. Tuollaisen yhteisöllisen tapahtuman markkinointiin ja sen ideoimiseen kannattaa käyttää kunnolla aikaa. Kuitenkin majapajaan löytyi lopulta sopiva määrä lapsia ja aikuisia. 	
<p>PALAUTE OPISKELIJAN TYÖELÄMÄVALMIUKSISTA:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Toimiminen työyhteisön jäsenenä, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, työmotivaatio ja sitoutuneisuus, tiimityöskentelytaidot: <p>Jan-Mikael on hyvä tiimityöskentelijä mutta pystyy tekemään töitä erittäin hyvin itsenäisesti. Jan-Mikaelin rooli tiimityöskentelyssä on innovointi ja hullujenkin ideoiden ääneen sanominen. Hän on eräänlainen moottori joka käynnistää keskustelun kuin keskustelun. Jan-Mikael innostaa omalla esimerkillään muita tekemään kovasti töitä ja vetää ihmisiä puoleensa tarmokkaalla asenteellaan. Jan-Mikael on motivoitunut tuleva yhteisöpedagogi, joka kokee ongelmat haasteiksi joihin tulee tarttua säpäkästi. Hänen kanssa on helppo työskennellä, koska hän kuuntelee muita tiiminjäseniä, mutta uskaltaa myös tarvittaessa sanoa rohkeasti eriävän mielipiteensä. Jan-Mikaelin toimintaan voi luottaa ja hänen lupauksiinsa, oma-aloitteisuuteensa sekä joustavuuteensa. Ohjaustilanteissa Jan-Mikael on rivakka ja tilannetajuinen, muuntautumiskykyinen ja spontaani. Jan-Mikael ottaa ohjaamisen todesta ja nauttii siitä.</p> 2. Oman työn suunnittelu, aikataulussa pysyminen, omat työtehtävät suhteessa työpaikan tavoitteisiin, ajankäytön suunnittelutaidot: <p>Jan-Mikael olisi voinut tehdä tarkemman suunnitelman majapajan aikataulusta; tiedoittamisesta ja toteutuksesta. Nyt majapaja laitettiin vauhdilla kasaan ja se näkyi mm. osallistujamäärässä.</p> 3. Sovituista työtehtävistä suoriutuminen: <p>Majanrakennuspaja hoitui todella mallikkaasti ja tehokkaasti. Hyvän ja selkeän ohjeistuksen takia vältyttiin suuremmilta haavereilta majapajan aikana. Niin lapset kuin aikuisetkin nauttivat viikonlopusta. Tiedoittamisessa ja turvallisuusasiakirjojen tekemisessä on parantamisen varaa. Kiinnitä tulevaisuudessa enemmän huomiota tapahtuman markkinointiin. Pitäisi aina pystyä ajattelemaan asioita mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen. Markkinointi on äärimmäisen tärkeä osa tapahtumaa/toimintaa ja jos siinä onnistuu niin "yleisöä" on. Kuitenkin sait hyvin paikallislehtiin puffeja tulevasta tapahtumasta ja lehdistön paikalle tapahtuman aikana. Turvallisuusasiakirjojen tekeminen ei ole läpihuuto juttu, vaan niiden tekemiseen kannattaa todellakin varata aikaa. Turvallisuusasiakirjat ovat niin sinun kuin "asiakkaiden" turva. Hyvin tehdystä asiakirjasta on hätän sattuessa todella hyötyä. Turvallisuusasiakirjojen myötä joudut miettimään tulevia riskejä ja niiden minimoimista.</p> 4. Kyky vastaanottaa ja antaa palautetta, kyky arvioida omaa ja muiden toimintaa: <p>Jan-Mikael pystyy palautteen kautta kehittämään omaa toimintaansa uudelle tasolle. Hänelle on tärkeä saada palautetta jotta oma tuleva yhteisöpedagogin minä kehittyy. Jan-Mikael on kriittinen omaa toimintaansa kohtaa ja pyrkii tekemään asiat mahdollisimman hyvin. Hän pystyy antamaan tilanteesta kuin tilanteesta palautetta, jonka kautta toimintaa pystytään kehittämään eteenpäin.</p> <p>Jatkossa kehittyäksesi: Luota omaan osaamiseesi. Ohjaustilanteissa rauhallisuus on valttia, silloin pystyt itse havainnoimaan ryhmää paremmin. Jatka positiivista, avointa ja elämän iloista otettasi, koska se tarttuu sinun kautta</p>	

muihinkin ihmisiin ja erityisesti lapsiin.

Päiväys 17.082010

Allekirjoitukset nimenselvennyksineen:

_____

Elina Viisanen

Harjoittelun ohjaaja

_____

Jan-Mikael Hakomäki

Opiskelija

HARJOITTELUSOPIMUKSEN MUKAISEN OHJAUKSEN VARMENTAMINEN:

1.	tuntia	.	20	_____
				opiskelijan allekirjoitus
2.	tuntia	.	20	_____
				opiskelijan allekirjoitus
3.	tuntia	.	20	_____
				opiskelijan allekirjoitus
4.	tuntia	.	20	_____
				opiskelijan allekirjoitus
5.	tuntia	.	20	_____
				opiskelijan allekirjoitus

LIITE 6 Kaakamon majakylänrakennus-työpajan ohjaajien vastaukset

Majakylän rakennus-työpaja Kaakamossa 16.-17.6.2011 Ohjaajien kyselylomake

1. Olit mukana ohjaamassa majanrakennusta kaakamossa. Minkälainen kokonaiskuva sinulle jäi tapahtumasta?
2. Onnistuimmeko luomaan samanlaisen välittömän innostuneisuuden ja tekemisen meiningin kuin lasten aidossa, omaehtoisessa majanrakennustilanteessa?
3. Syntyikö lasten välille yhteisöllisyyttä majojen rakentamisen kautta?
4. Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Vastaukset kyselyyn

1. Kokonaisuutena majanrakennus projekti oli ihan toimiva paketti. Vaikka osallistujia ei ollut paljoa, saatiin aikaan paljon ja onhan pienempää ryhmää helpompi hallita. Päivä kului nopeasti touhutessa 😊
2. Lapset olivat ainakin minun mielestäni ihan täysillä mukana sitten kun vauhtiin päästiin, eli varsinaiseen rakennusurakkaan. Etenkin ensimmäisenä päivänä lapset saivat vapaasti käyttää luovuuttaan kun sopivaa majapaikkaa etsittiin ja majoja alettiin sitten rakentamaan. Ohjaajat lähinnä ohjailivat ja tarjosivat ehdotuksia ”oisko tässä hyvä, pysyiskö se paremmin jos laitettas tähän tämä puu” jne. Toisen päivän aikana päämajan rakentaminen sai sitten puolestaan pojatkin enemmän innostumaan ja isoa majaa rakennettiin koko porukalla. Uskon, että siinä tapahtui myös paljon ”teknistä” oppimista majanrakennuksesta.
3. Yhteisöllisyyttä syntyi siinä mielessä, että lapset tekivät ryhmänä hommia ja osasivat myös itse jakaa tehtävät. He osasivat kuunnella toisia, auttoivat toisiaan eikä yhtään riitaa syntynyt mistään, mikä oli tosi hyvä juttu!

Miinuspuolena pidin sitä, että majanrakennukseen tarvittavia materiaaleja ei oltu huolehdittu tarpeeksi omasta takaa. Iso apu kuului siis naapurin isännälle, joka sattui olemaan rankametsällä ja kaadetut puut saimme käyttää vapaasti (oksat kattomateriaaliksi). Ilman hänen panostaan aikaa olisi kulunut varmasti enemmän ja olisiko jäänyt kesken? Alkuun oli myös vähän hakusessa paikka, minne on lupa rakentaa. Myöskään lapset eivät ehtineet päästä leikkimään rakentamisissaan majoissa, mutta saivat kuitenkin mennä sitten omalla ajallaan majakylään.

Majakylän rakennus-työpaja Kaakamossa 16.-17.6.2011 Ohjaajien kyselylomake

1. Olit mukana ohjaamassa majanrakennusta kaakamossa. Minkälainen kokonaiskuva sinulle jäi tapahtumasta?

- pienimuotoinen (positiivinen juttu että ohjaajia oli niin monta ryhmän kokoon nähden)

- alkujäkkyyttä lasten osalta, ei ehkä tiedetty mitä voidaan/saadaan tehdä tekemisen meininki kun päästiin vauhtiin

- jälleen ikävä fiilis, kun majat pitää purkaa pois. Ei tuntunut kivaltalta.

Ehkä tämän voisi välttää sillä, että majoissa käytetään vain luonnonmateriaaleja (paju, sisalnaru, hampuköysi, koivu jne) jotka voitaisiin jättää lahoamaan luontoon, ja paikka, mihin majoja tehdään, etsittäisiin ajoissa, ja painotettaisiin alueen omistajalle miten majat rakennetaan, ja miten nopeasti ne katoavat. (kuvat rakenteista, sekä selostus käytettävistä materiaaleista)

2. Onnistuimmeko luomaan samanlaisen välittömän innostuneisuuden ja tekemisen meiningin kuin lasten aidossa, omaehtoisessa majanrakennustilanteessa?

- Luultavasti, tosin kun mukana on aikuisia, toi alku oli aika varovainen molemmiin puolin.

- Leikit välillä, kun lapsilla alkoi rakentaminen väsyttämään, näytti olevan hyvä juttu.

3. Syntyikö lasten välille yhteisöllisyyttä majojen rakentamisen kautta?

- Näin olin havaitsevani, eli yhteismaja poikien ja tyttöjen majan välillä oli hauska idea.

4. Mitä olisi voinut tehdä toisin?

- varmistella maanomistajalta majojen pidempiaikainen säilyminen

- jättää kaikki keinomateriaalit pois majoista

- kertoa lapsille luonnomukaisista materiaaleista majanrakentamisessa

- kertoa lapsille jokamiehenoikeuksista, ja suhteuttaa se majanrakentamiseen

tämmöistä. Sori kun vähän myöhässä.

Harri

Palaute majanrakennushässäkästä

1.Olit mukana ohjaamassa majanrakennusta kaakamossa. Minkälainen kokonaiskuva sinulle jäi tapahtumasta?

Kokonaisuutena kaikki onnistui ihan mukavasti. Lapsilla ja ohjaajilla oli hauskaa, itikat söi vaan. Lapset olivat innoissaan ja paikalla, pientä kitinää tuli joistain väärinymmärryksistä. Itse olen tottunut ohjatumpaan meininkiin, mutta sujuihan tämä hyvin näinkin.

Asiaa auttoi paljon että lapset olivat toisilleen ennestään tuttuja, ja ryhmä oli melko pieni koossapidettäväksi.

2.Onnistuimmeko luomaan samanlaisen välittömän innostuneisuuden ja tekemisen meiningin kuin lasten aidossa, omaehtoisessa majanrakennustilanteessa?

Aika pitkälle, tytöt ja pojat alkoivat suoraan rakentamaan omia majojaan alussa, suunnilleen niinkuin tekisivät itsekseenkin, luulisin. Myöhemmin kun rakennettiin iso keskusmaja kaikki olivat siitakin innoissaan ja suunnittelivat tunnelit omiin majoihinsa. Tytöt keksivät myös tehdä kioskin myyntiluukun, eli leikkivät kaiken aikaa rakentamisen ohella.

3.Syntyikö lasten välille yhteisöllisyyttä majojen rakentamisen kautta?

Kyllä, aluksi pojat ja tytöt tekivät omia majojaan kauhealla kiireellä, ja myöhemmin yhdessä tunneleita ja isoa majaa. Lapset leikkivät rakentamisen aikana niin että kaikki oli samaa leikkiä. Ryhmän pieni koko auttoi kovasti siinä, mielenkiintoista olisi ollut nähdä isompi ryhmä toiminnassa. Missään vaiheessa ei ollut mikään pakonomainen tunne.

4.Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kaikki oli hyvin vapaamuotoista, ja sellaisena hieman oudompaa minulle. Mutta vaikea löytää mitä olisi voinut tehdä toisin. Isompi ryhmä olisi kertonut enemmän kuinka hyvin homma toimii. Nyt kaikki sujui hyvin leppoisasti.